

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

DIPLOMSKA NALOGA

HELENA PENKO

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Študijski program: Predšolska vzgoja

VLOGA LUTKE PRI OBLIKOVANJU SOCIALNIH ODNOSOV

DIPLOMSKA NALOGA

Mentorica:
viš. pred. dr. Helena KOROŠEC

Kandidatka:
Helena PENKO

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Za pomoč in mentorstvo pri nastajanju diplomske naloge se iskreno zahvaljujem viš. pred. dr. Heleni Korošec.

Hvala vsem drugim, ki ste me v času študija spodbujali in verjeli vame, še posebej moji družini, ki mi je strpno stala ob strani, me podpirala in veliko pripomogla k dokončanju diplomske naloge.

Iskrena hvala!

POVZETEK

Obstaja veliko različnih metod, kako oblikovati dobre socialne odnose. Ena izmed njih je tudi kreativna lutkovno-dramska vzgoja, ki me je najbolj prepričala. Namen diplomske naloge je dokazati, da lahko s pomočjo lutke uspešno oblikujemo odnose med otroki.

V teoretičnem delu predstavim lutko in njeno delitev glede na vrsto. Predstavim njen pedagoški pomen, na kakšen način lahko z njo dosežemo cilje, h katerim stremimo v vzgojno-izobraževalnem procesu, ter na katere vidike otrokovega razvoja ima lutka še poseben vpliv. Ves čas se uporaba in učinki lutke prepletajo v povezavi z razvojem socialnih odnosov. Opisano je otrokovo dožemanje lutke v prvem in drugem starostnem obdobju ter pomen lutke v rokah vzgojitelja.

V praktičnem delu predstavim uporabo lutke pri vsakodnevnem delu v vrtcu. V skupino otrok, starih od dveh do šest let, sem vpeljala dve lutki ljubljenci, ki sta mi pomagali pri odkrivanju razmer v skupini ter spodbujanju k socialnemu učenju. Pri dnevniških zapisih sem se osredotočila predvsem na odzive otrok ob igri z lutkami, načine uporabe lutk ter vlogo vzgojitelja. Ugotovila sem, da je lutka neprecenljiv pripomoček pri oblikovanju kvalitetnih odnosov med otroki in da ima pozitivne učinke na osebno rast in razvoj otrok. Aktiven proces z lutko se je vsakodnevno odvijal v obdobju enega meseca.

KLJUČNE BESEDE

predšolski otrok, lutka, ljubljene skupine, socialni odnosi, heterogen oddelek

ABSTRACT

There are many different methods of creating good social relations. One of them is the creative puppet-drama education, which convinced me the most. The aim of my thesis is to prove that the use of puppets can promote the successful establishment of relationships between children.

In the theoretical part, I present puppets and their division by type. I introduce their educational value, how to achieve the aspired goals in the educational process, and which aspects of a child's development are particularly affected by a puppet. Throughout, the use and effects of puppets intertwine regarding the development of social relations. The thesis describes the child's perception of puppets in the first and second age bracket and the importance of puppets in the hands of a teacher.

In the practical part I present the use of puppets in the preschool daily routine. I introduced two puppets as group favourites into a group of children aged from two to six years. They helped detect the situation within the group and promoted social learning. In my diaries I focused primarily on the responses of children when playing with puppets, the usage of puppets and the role of the teacher. I realized that puppets are invaluable tools which raise the quality of relationships between children and have positive effects on the development of children. The active process with puppets was happening on a daily basis for a period of one month.

KEY WORDS

preschool child, puppet, puppet – the group pet, social relations, heterogeneous classes

Kazalo

I. UVOD	1
II. TEORETIČNI DEL	2
1 LUTKA.....	2
1.1 Kaj je lutka?.....	2
1.2 Vrste lutk	3
1.2.1 Animacija delov telesa	3
1.2.2 Animacija igrač in predmetov	4
1.2.3 Lutke na palici	4
1.2.4 Ploske lutke.....	5
1.2.5 Lutke na nitkah – marionete	6
1.2.6 Ročne lutke	7
1.2.7 Mimične lutke	7
1.2.8 Maske	8
2 PEDAGOŠKI POMEN LUTK.....	9
2.1 Cilji lutkovnih dejavnosti.....	9
2.2 Načini uporabe lutk v vrtcu	11
2.3 Lutka – ljubljenska skupine.....	13
2.4 Otrokov razvoj ob igri z lutko	13
2.4.1 Razvoj domišljije	14
2.4.2 Razločevanje med fantazijo in realnostjo	14
2.4.3 Razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti.....	15
2.4.4 Sprejemljiv način izražanja emocij.....	15
2.4.5 Jezik neverbalne komunikacije, spodbuda za otrokov govorni razvoj.....	15
2.4.6 Razvoj empatije.....	16
2.4.7 Spodbujanje ustvarjalnosti	16
2.4.8 Intelktualni vidik.....	16
3 LUTKA IN SOCIALNI ODNOSI MED OTROKI	17
4 LUTKE V RAZLIČNIH STAROSTNIH OBDOBJIH	19
4.1 Lutke v 1. starostnem obdobju otroka.....	19
4.2 Lutke v 2. starostnem obdobju otroka.....	20
5 LUTKA, VZGOJITELJEVA POMOČNICA	21

III. PRAKTIČNI DEL	22
6 OPREDELITEV PROBLEMA	22
6.1 Cilji.....	23
6.2 Raziskovalna vprašanja	23
6.3 Raziskovalna metoda.....	23
7 PREDSTAVITEV SKUPINE OTROK.....	24
8 LUTKI NACE IN SNEŽKO	26
9 DNEVNIK LUTK.....	27
<i>Predpriprave.....</i>	<i>27</i>
1. dan: Spoznavanje Naceta	29
2. dan: Zgodba z animacijo delov telesa	32
3. dan: Nace se vključuje spontane igre otrok	33
4. dan: Nace se igra in tolaži	36
5. dan: Nace in spontana igra otrok.....	38
6. dan: Ustvarjanje nadaljevanja zgodbe z lutko mačke in miši	39
7. dan: Zgodba o miškah v dveh različnih lutkovnih izvedbah	43
8. dan: Nace pri sprejemu otrok in igri na igrišču.....	45
9. dan: Nace v spontani igri otrok	46
10. dan: »Kako se je mucek naučil mijavkati« in mimične lutke.....	48
11. dan: Otroci zaigrajo predstavo o mucku	50
12. dan: Med nas pride Snežko.....	53
13. dan: Snežko deli objeme in pomaga izdelovati kužke	55
14. dan: Pošiljanje pisem vrstnikom	57
15. dan: Animiranje kužkov	58
16. dan: Predstava »Piščanček Pik«	60
17. dan: Snežko poje in se pogovarja z otroki	62
18. dan: S Snežkom v knjižnici.....	64
19. dan: Snežko pripoveduje pravljico o prijateljstvu	65
20. dan: Refleksija otrok o preteklem mesecu	67
10 UGOTOVITVE	69
IV. ZAKLJUČEK	73
V. LITERATURA	76
VI. PRILOGE.....	78

I. UVOD

Otrok v predšolskem obdobju doživi največ sprememb v razvoju in pridobi izkušnje, ki lahko odločilno vplivajo na njegovo celotno nadaljnje življenje. Naloga odraslih je, da mu zagotovimo vzgojno okolje, ki mu bo v čim večji meri pomagalo k ustreznemu zadovoljevanju fizioloških in psiholoških potreb ter nudilo spodbudo za pridobivanje potrebnih izkušenj za razvoj spretnosti, veščin in novih spoznanj. Izbira poti, ki vodijo k temu, je velika, in jaz sem svojo našla v kreativni lutkovno-dramski vzgoji.

Lutko marsikdo jemlje le kot igračo za zabavo in preganjanje dolgčasa, vendar je več kot samo to. S pomočjo lutke lahko močno vplivamo na glavna področja otrokovega razvoja: na kognitivno, čustveno in socialno področje. Otrok se s pomočjo lutke uči, le-ta ga osrečuje ter pri reševanju težav sodeluje z otroki in odraslimi.

V svoji nalogi sem se osredotočila na socialni vidik otrokovega razvoja. V času študija sem odkrila, kakšno bogastvo v sebi skrivajo lutke, zato so se mi zdele zelo primerna metoda za spodbujanje in učenje ustreznih odnosov otroka do okolice. Kljub temu, da imajo lutkovne dejavnosti že dolgo zgodovino in da poznamo pozitivne učinke pri uporabi lutke v vzgoji, jo redko srečujem v rokah vzgojiteljev. Še najpogosteje je lutka uporabljena kot sredstvo za lutkovne predstave, vendar je lahko še veliko več. Možno jo je vključiti v različne življenjske situacije, sploh če jo uporabimo kot ljubljenko skupine in z njeno pomočjo otroka na prijazen način vodimo v svet.

II. TEORETIČNI DEL

1 LUTKA

1.1 Kaj je lutka?

Lutka je predmet, narejen iz različnih materialov. Sama po sebi je brez življenja, ampak ko jo primemo v roke, premaknemo, ji s pogledom sledimo, dodamo glas ... oživi!

»Lutka je igrača, lutka je maska, lutka je sovrstnik, lutka sem jaz

Lutka je spodbuda za akcijo, je motivacijsko sredstvo, ki ni le beseda

Lutka je družabnik, za pomoč pred osamljenostjo

Lutka za komunikacijo – besedno in nebesedno

Lutka za samozavest

Lutka za spretnost

Lutka za samoobvladovanje in strpnost

Lutka za umirjanje, osredotočenje

Lutka za igro brez besed

Lutka za učenje ustvarjalnega mišljenja

Lutka za spodbujanje integrirane levo-desne možganske dejavnosti

Lutka za poučevanje in učenje na vseh predmetnih področjih

Lutka za učinkovitejše pomnjenje

Lutka za zabavno učenje, prijetno šolo, v veselje učencev in učiteljev

Lutka za zadovoljevanje temeljnih otrokovih in učiteljevih potreb:

- *po svobodi*: govora, gibanja, mišljenja – se gibljem, govorim, izdelujem, ustvarjam
 - *po zabavi*: se smejem, zabavam sebe in druge, se sproščam, uživam, sem dobre volje
 - *po ljubezni*: se počutim varno, me imajo radi, smo prijatelji s sošolci in učiteljem
 - *po moči*: se uveljavljam, sem v središču pozornosti, ustvarjam lutko, ustvarjam sebe
- ...«

(Kroflič, 2002, recenzija)

Lutka je univerzalni pripomoček in je lahko vzgojitelju v veliko pomoč tako pri uresničevanju ciljev iz kurikula kot pri socializaciji otrok v skupino, reševanju konfliktov, izražanju čustev in razvijanju pozitivne samopodobe. Pri otrocih deluje kot motivacijsko sredstvo in je njihov zaupnik. V njih prebujajo domišljijo in ustvarjalnost, ki sta pomembni popotnici v svet izobraževanja in otrokovega razvoja (Mikuš, 2002).

1.2 Vrste lutk

1.2.1 Animacija delov telesa

To je najpreprostejša vrsta lutk, ki jo imamo vedno s seboj. Prstu narišemo obraz, mogoče dodamo še krpico za pokrivalo in že imamo novo osebo, ki se lahko pogovarja, pove pravljico ali raziskuje vrtec (Korošec, 2002).

»Animiramo 'personificirane' dele telesa, recimo: roka se odpravi na sprehod, komolec opazuje svojo okolico, koleno postane plešasti radovednež, nogi postaneta partnerja v dobrem in slabem ... Vse te preproste 'lutke' imajo cilj: obvladati motoriko in premakniti os ega iz telesa v njegov del: kaj vidi moja roka, moje koleno ... Vzpostavlja pa tudi neposreden dotik, ki je poleg pogleda najmočnejši komunikacijski znak; nekateri otroci se ga sramujejo, drugih ga je strah. Ko pa animirajo te vrste 'lutk', postane dotik spontan del zaznave, pri otroku se razvijajo občutljivost in dojemljivost ter občutek za gibalno sporočanje« (Majaron, 2000, str. 33).

Te »lutke« najpogosteje uporabljamo pri igri z dojenčki in malčki pri tako imenovanih prstnih igrarijah, bibarijah. Pogosto uporabljamo skupaj z otrokom le prste in dlani, pozabljamo pa na druge dele telesa. Ko je otrok večji, pa marsikdo povsem pozabi, da je lahko naše telo (deli telesa) tudi lutka.

Slika 1: Predstava za vrstnike v razredu (Korošec, 2006, str. 106)

1.2.2 Animacija igrač in predmetov

»Z animacijo dobijo novo, metaforično vlogo. Pogosto ne predstavljajo le sebe, ampak 'igrajo vlogo' v različnih situacijah, ki jih otrok želi razrešiti po svoje. Otrok bo sprejel tak način komunikacije in v njegovi igri bomo prepoznali marsikakšen problem iz njegovega mikrokozmosa. V pogovoru dveh kamnov pa lahko zaslutimo tek tisočletij« (Majaron, 2000, str. 34).

V vsakdanjem življenju ni predmeta, ki bi ga ne bilo mogoče oživiti in mu dati neki nov, simboličen pomen. Če otrokom damo možnost, da oživljajo predmete iz narave in svojega okolja, jim s tem ponudimo možnosti za razmišljanje (Korošec, 2002).

V marsikaterem vrtcu vzgojiteljice pripravljajo predstave za otroke in pogostokrat imajo največ težav z iskanjem likov iz pravlјice. Izdelujejo estetsko oblikovane lutke, sceno ..., s čimer ni nič narobe, ampak obstaja tudi še kaj drugega. Zasledila sem lep primer pravlјice o volku in sedmih kozličkih, kjer je vzgojiteljica za predstavo uporabila predmete iz gospodinjstva. Volk je bil veliko plastično cedilo z ročajem, kozlički so bili embalaže kozmetičnih krem od najmanjše do največje posode, mama koza je bila posoda za kavo, pek lopatica za moko, trgovec filter za čaj. Vse skupaj se je odvijalo na zeleni odeji. Čeprav predmeti niso bili podobni likom, so se otroci s pomočjo vzgojiteljčine animacije vživeli vanje in si želeli večkratne ponovitve predstave (Šeme, 2012).

1.2.3 Lutke na palici

Lutka na palici je vsak predmet, vsaka figura, ki jo uporabljamo tako, da jo premikamo s palico, ki je običajno nameščena pod lutko. Vzgojitelji in učitelji jih velikokrat uporabljajo, saj so tehnološko dokaj preproste lutke, predvsem pa se z njimi odlično in enostavno animira (Varl, 1995a).

Pri predšolskih otrocih so za izdelavo in animiranje najpreprostejše lutke na palici brez dodatnih vodil, kot so na primer lutke iz kuhalnic. Lutke na palici z živo roko (ena roka drži pod kostumom vodilo z glavo, druga pa izven kostuma predstavlja roko lutke) in lutke na palici z dodatnimi vodili (glavno vodilo drži trup, stranska pa roke) so za otroke zahtevnejše, kar pa ne pomeni, da bi jim morali odreči veselje ob manipuliranju z njimi.

Slika 2: Lutka iz kuhalnice (foto Helena Penko)

1.2.4 Ploske lutke

Ploska lutka je vsak lik, ki ga izrežemo iz ploščatega materiala, (v vrtcu je to največkrat karton), pritrdimo na osnovno vodilo in mu naredimo kak gibljiv sklep. Nima tretje dimenzije – debeline, kar pomeni, da se na odru ne more obračati. Tudi animacija take lutke ni tako enostavna. Neprestano moramo paziti, da je ne zasukamo preveč, saj se s strani hitro izgubi. Kljub temu so zelo primerne za vrtec, saj si jih otroci ob pomoči vzgojiteljice lahko izdelajo sami. Z njimi pripovedujejo zgodbe, obnavljajo vsebine, se pogovarjajo med seboj (Varl, 1997b).

Slika 3: »Moje sonce« (foto Helena Penko)

»Ploske lutke so pomembne za razvoj otrokove likovne občutljivosti in orientacije v prostoru. Gre za 'prevod' risbe v gibanje in odnos te forme do drugega predmeta. Spozna izrazitost profilov, pojmov spredaj, zadaj, relativnost velikosti in način vzpostavljanja komunikacije na posreden način« (Majaron, 2000, str. 34).

Znotraj te skupine najdemo tudi senčne lutke. V zatemnjenem prostoru z osvetljenim platnom na zadnji strani uprizarjamo preproste, jasne ali še boljše, otrokom že znane vsebine, ki jih s takim podajanjem le dopolnimo in vzbudimo domišljijo (Varl, 1997b).

1.2.5 Lutke na nitkah – marionete

Lutke na nitkah so izmed vseh lutk tehnično najzahtevnejše, saj imajo veliko premikajočih delov. Poskušajo posnemati čim bolj naravno gibanje človeka ali živali. To je za lutkarja prav poseben izziv, ker je to lutka, ki je lutkar ne drži neposredno v svoji roki, ampak poskuša preko vodil in niti usmerjati njeno gibanje (Varl, 1995b).

»Prava« marioneta ima pregibe v vseh najpomembnejših sklepih (vrat, rama, komolec, zapestje, koleno ...), vendar obstajajo tudi lažje vodljive marionete, ki imajo osnovno vodilo trdo. Imenujemo jih lutke na žici. Zgradbo telesa imajo enako kot lutke na nitkah, le da je njihovo telo navezano na manj niti, npr. iz glave je usmerjena vodilna žica, ob kateri sta še dve nitki za vodenje rok. Ravno to vrsto lutke sem uporabila v vrtcu, ker je njen odziv na moj »ukaz« bolj natančen in hitrejši kot pri »pravih« lutkah na nitkah.

Slika 4: Marioneta Nace (foto Helena Penko)

»Marionete simbolizirajo manipulacijo: nad njimi je vedno nekdo, ki dirigira njihove gibe. To intuitivno začuti tudi otrok in tako prepozna socialne modele in relativnost situacij. Prav zato jim moramo omogočiti, da si naredijo in animirajo preproste marionete (na eno do treh niti), saj jim pomagajo graditi pozitivno samopodobo« (Majaron, 2000, str. 34).

1.2.6 Ročne lutke

Ročna lutka je med ljudmi najbolj poznana lutka. Nataknemo si jo na roko, natančneje na dlan, ter jo animiramo s premikanjem prstov, dlani in cele roke. Zelo je gibčna, saj jo usmerjajo hitri gibi naših rok, zato sodi med najživahnejše lutke. Različica malih ročnih lutk so prstne lutke, izredno primerne za male prste otrok (Varl, 1997a).

Prednost ročne lutke je, da je skoraj edina izmed vseh vrst lutk, ki je sposobna prijemati najrazličnejše stvari, igrati z rekviziti (prime za prst, prenaša predmete, lista knjigo ...). Zaradi svoje majhnosti je ročna lutka intimna lutka, neposredna in zahteva manjši igralni prostor. Zelo praktična je pri motivaciji otrok za različne dejavnosti. Ker je primerne velikosti, lahko pokuka iz kakšne škatlice ali čarobne vrečke, kar otroke zelo pritegne.

Če imajo otroci na voljo ročne lutke, zelo radi posegajo po njih, že od najmlajših otrok dalje. Še posebej priljubljene so ročne lutke v obliki plišastih igrač, kot je bil Snežko, ki me je spremljal v vrtcu. Otrok jo lahko stisne k sebi, kar je prijetno zaradi njenega mehkega materiala.

Slika 5: Ročna lutka Snežko nabira slive (foto Helena Penko)

1.2.7 Mimične lutke

V želji čim bolj karikirano posnemati človeka je nastala lutka, ki s poudarjenim gibanjem čeljusti spominja na odpiranje in zapiranje ust pri človeku in pri živalski figuri. Počasno ali hitro, popačeno ali tresoč se odpiranje ust poudarja značaj in s tem posebne lastnosti lika, ki ga lutka predstavlja. Premikanje čeljusti pa mora biti izredno premišljeno, saj avtomatizem hitro spremeni takšno animacijo v banalnost in neko površno gibanje, ki je samo sebi namen (Varl, 1997c).

»Lutka ima tudi svoj prepoznaven glas, artikuliran ali neartikuliran. Otrok najprej sprejema verbalno komunikacijo (kot del svoje izkušnje), postopoma pa si bogati govorno izražanje. Pri tem imajo lahko pomembno vlogo prav 'mimične' lutke – roke, nogavičke ali papirnate vrečke, saj z odpiranjem ust posnemajo in poudarjajo otrokovo izgovarjavo« (Majaron, 2000, str. 34).

Najpogosteje v vrtcu za izdelavo mimičnih lutk uporabljamo odrabljene nogavice. Znotraj nogavice nalepimo prepognjen ovalni kos kartona, ji damo dodatke, kot so ušesa, smrček, lasje, oči in pred nami je oseba ali žival z odpirajočimi usti, ki lahko zaigra v predstavi.

Slika 5: Petelin, volk, žaba, mama muca in mucek
(foto Helena Penko)

1.2.8 Maske

V družino lutk sodijo tudi maske. To niso tipične lutke, v osnovi pa tudi maska ustreza osnovnemu terminu: biti nekdo drug, igrati ali govoriti skozi usta druge osebe (Varl, 1997d).

V grobem jih delimo na obrazne maske, naglavne maske in maske celega telesa (preobleka), ki pridejo do izraza še posebej v pustnem času. Med letom pa bi lahko v vrtcu večkrat posegli po telesnih lutkah, ki so narejene iz večjega kosa papirja. Obešena je okoli vratu in nošena pred telesom, kar otroku omogoča, da se za njo varno skrije. Maska je medstopnja do gledališke igre, saj prispeva k obvladovanju prostora in premagovanju strahu pred nastopom ter pozitivni samopodobi (Majaron, 2000; Varl, 1997d).

Slika 6: Telesne lutke (Majaron, 2006, str. 98)

2 PEDAGOŠKI POMEN LUTK

Vsak otrok se z lutko sreča že zelo zgodaj, če ne prej, ko vstopi v vrtec. Pri nekaterih vzgojiteljih je že prvi dan »osebica«, ki pomaga pregnati ločitveni strah in otrok ji kmalu zaupa, še preden to uspe doseči vzgojitelju. Prav ta lutka lahko postane glavna avtoriteta, močnejša od vzgojitelja. Lutka je odličen medij za komunikacijo med otrokom in vzgojiteljem ter otroki samimi. Lutka predstavlja otroku ščit, zato se v tej posredni komunikaciji ne počuti izpostavljenega. Že v predšolski dobi vzgojitelj otroke usmerja k ustvarjalni igri z lutkami (Korošec, 2002; Majaron, 2002a).

Glavni namen lutkovnih dejavnosti v vrtcu je prispevati k rasti in razvoju otroka in ne do podrobnosti izdelati lutke ali izpeljati popolne predstave. Lutke imajo v sebi čarobno moč, da privlačijo otroke in jih posledično motivirajo k učenju. Otroci so, še posebej, ko se začne novo šolsko leto in se skupine spreminjajo, nezaupljivi drug do drugega. Na pomoč lahko priskoči lutka in pomaga ustvariti sodelovalno vzdušje, saj je pripravljena pomagati, otroci pa njej. Kmalu postane otrokov zaupnik, saj lažje vzpostavijo kontakt z lutko kot z odraslo osebo, včasih celo lažje kot s starši. Izkoristimo priložnost, da s pomočjo lutke pomagamo otroku, da na manj stresen način sprejme okolje, v katerem živi, in sporoča svoj odnos do njega.

2.1 Cilji lutkovnih dejavnosti

Lutke lahko povezujemo z vsemi področji kurikulumu. Posledično nastane kreativna lutkovna dejavnost, ki je lahko zelo uspešna metoda učenja in poučevanja. Ne le, da je uspešna, je nujna, tako v vrtcu kot v šoli, kjer poleg znanja želimo ustvarjalne, sproščene otroke, polne domislic ter želja in sposobnosti za reševanje težav (Korošec, 2006).

»Lutke otrokom nudijo široke možnosti za doseg naslednjih vzgojno-izobraževalnih ciljev:

- spodbujanje kreativnega izražanja,
- stimuliranje in povečanje domišljije,
- razvijanje spontanega besednega izražanja,
- izboljšanje govora in izgovarjave,
- razvijanje spretnosti pisanja in gladkega branja,

-
- pridobivanje občutka za vrednotenje literature,
 - medsebojno usklajevanje in razvijanje občutka za čas in prostor,
 - spodbujanje otrokovega občutka vrednosti,
 - razvijanje samozaupanja in doseganje osebnega zadovoljstva,
 - sproščanje strahov, agresije in frustracij na sprejemljiv način,
 - razvijanje socialno-interakcijskih spretnosti,
 - pridobivanje sposobnosti za reševanje problemov,
 - izboljšanje fine motorike,
 - opazovanje sveta z vsemi čutili; zapomniti si opazovano, nato pa ga obdelati in oživiti z lutkami,
 - vrednotenje dela« (Korošec, 2006, str. 110).

Vse te zgoraj omenjene cilje lahko otroci dosežejo ob delu z lutkami. Otroci sodelujejo v procesu in korak za korakom stopajo proti cilju. Pomembno je, da ne ocenjujemo zgolj končnega cilja (izdelava lutke, predstave ...), ampak se »vzgojitelj sprašuje po popolnoma drugih dosežkih:

- kako so otroci med seboj sodelovali,
- kakšna je bila komunikacija,
- kako so reševali zastavljeni tematski problem,
- kako jim je uspelo doseči soglasje v skupini,
- kakšen je bil čustveni odziv posameznikov,
- kako so se posamezniki vključili v delo – zlasti socialno izključeni otroci,
- kako so oblikovali zgodbo z lutkami,
- ali so sodelovali vsi (koliko, je seveda odvisno od individualnih sposobnosti),
- ali je oživela lutka vsakega otroka« (prav tam).

Proces je pomembnejši od izdelka in prizora, saj ima prednost otrokov razvoj. Mlajših otrok ne obremenjujemo z učenjem besedila na pamet, njihova igra naj bo improvizirana, izmišljena ali prirejena po literarni predlogi. Ni dovolj, da se vzgojitelj zaveda, da se ob lutkah vsi dobro počutijo (prav tam).

Raziskava o uporabi lutk kot sredstvu za doseganje ciljev pri pouku (Korošec 2007) je pokazala, da učiteljice in vzgojiteljice menijo, da so lutke učinkovit učni pripomoček za

doseganje kurikularnih ciljev. Hkrati pa vplivamo tudi na otrokov čustveni in socialni razvoj. Cilji pri dejavnostih so doseženi hitro in prijetno. Ista raziskava je tudi pokazala, da se ta medij redko uporablja. Razlogi za to so pomanjkanje časa in znanja ter prenatrpan urnik. Tiste učiteljice in vzgojiteljice, ki lutke uporabljajo, pa te povezujejo z različnimi predmetnimi področji.

2.2 Načini uporabe lutk v vrtcu

Lutke lahko pri dejavnostih uporabljamo na različne načine. Nancy Renfro in Tamara Hunt (1982, v Korošec, 2006) sta opisali šest možnosti uporabe lutk v pedagoškem procesu:

❖ Spontana igra z lutko

Spontana igra z lutko je najbolj preprosta oblika lutkarstva. Otroku, brez posredovanja odraslih, se sam ali v interakciji z drugimi otroki sproščeno in svobodno pogovarja z lutko, igra z več lutkami hkrati in med igro spreminja vloge. Igra se lahko odvija povsod: za mizo, pred ogledalom, v lutkovnem kotičku ... Otroci si lahko tudi sami izdelajo nov lutkovni oder. Če je treba, vzgojitelj pomaga pri iskanju materiala in reševanju manjših tehničnih težav. Pustimo otroku, da uresničuje svoje ideje (prav tam).

❖ Priprava prizorov z lutko

Odrasla oseba s tehnikami kreativne drame pripravi dejavnost, v kateri otroke usmerja k pripravi prizorov z lutko. Prizori so lahko vzeti iz zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja ali domišljije. Otroci niso omejeni z učenjem besedila na pamet in odrom: naj raziskujejo gibanje svojega telesa v odnosu do svoje lutke. Seveda je odvisno, za kakšno vrsto lutke se odločimo: prstne lutke potrebujejo manjši igralni prostor, telesne lutke večjega. Otrokom prepustimo ustvarjalnost v idejah, dialogih in scenariju. Prav je, da končni dosežek predstavijo občinstvu, saj je to dodatna spodbuda za naprej. Priprava predstave pozitivno vpliva na posameznika in celotno skupino (prav tam).

❖ Pripovedovanje z lutko

Z lutko so pripovedovanje zgodbe, učenje pesmi, poezije, pogovor o vsebini knjige ... veliko bolj učinkoviti in zabavni. Ko zgodbo pripoveduje junak v prvi osebi, doživimo popolnoma drug zorni kot zgodbe.

Tu ne gre za predstavo pred občinstvom, temveč bolj za neformalni prizor in predstavitev zgodbe iz literature, pri kateri imamo možnost ustvarjalne interpretacije in ustvarjanja magičnega sveta za in z otroki. Med otroki in lutkami je med predstavitvijo zgodbe pristen dialog, ki ga pri branju zgodbe ni. Otroci se vživijo v lutkovne junake, jih spodbujajo in like doživijo globlje (prav tam).

❖ Pogovarjanje skozi lutko

Pogovarjanje skozi lutko temelji na socialnem in čustvenem razvoju otroka. Včasih otroci v neposredni komunikaciji z odraslim ne znajo ali ne zmorejo opisati svojih misli z besedami, izraziti svojih čustev in doživetij. S pomočjo lutke lahko otroka pripravimo do tega, da bo bolj sproščeno spregovoril o lutki ali skozi svojo lutko, saj mu bo le-ta predstavljala ščit, da se ne počuti izpostavljenega. Če otrok govori skozi lutko, se ne čuti odgovornega za besede in dejanja, saj so to besede nekoga drugega. Ko lutko animira vzgojitelj, otrok pozabi nanj in vso svojo pozornost usmeri v lutko. Ob vsem tem pa spontano vplivamo na otrokove govorne sposobnosti (prav tam).

❖ Učenje in poučevanje z lutko

Lutka predstavlja odličen pripomoček, s katerim lahko vzgojitelj posreduje učne tematike na zanimiv, pester način. Že preproste lutkovne tehnike so nam v pomoč pri doseganju kurikularnih ciljev, pri dvigu motivacije za delo, pri pomnjenju in razumevanju snovi ter prispevajo k večji zainteresiranosti otrok za sodelovanje (prav tam).

❖ Izdelava lutke

Svoboda → to je najpomembnejše navodilo za vzgojitelja. Mora znati uskladiti zahteve izdelave z otrokovimi sposobnostmi in hkrati upoštevati otrokovo ustvarjalnost. Otrok bo z izdelovanjem lutke razvijal fino motoriko, koordinacijo roka-oko, spoznaval različne materiale, širil znanja o pojmih ipd. Ko oblikuje značaj lutke po svoje, lahko vanjo projicira svoja čustva, želje in misli. Takšno lutko, ki jo je sam izdelal, bo cenil bolj kot katero koli drugo ter z njo vzpostavil intimen in pristen odnos (prav tam).

Vsi naštetni načini dela z lutko se bolj ali manj med seboj povezujejo in dopolnjujejo: lahko nas pripeljejo do celotnega projekta, do posamezne učne ure ali le nekajminutne igre z lutko. Vse pa prinašajo med vzgojitelja in otroka veliko pozitivnega vznemirjenja, ustvarjalnost in medsebojno povezovanje (prav tam).

2.3 Lutka – ljubljena skupine

Pogosto imajo vzgojiteljice v skupini lutko, ki je stalno prisotna. Imenujemo jo »ljubljena skupine«, saj otroke spremlja vedno in povsod, lahko že prvi vrtčevski dan. Otroci jo imajo radi, ker je senzibilna poslušalka in nežna z otrokom. Včasih se zgodi, da lutka koga opozori na napako, vendar ji otrok ne bo zameril, saj bo stališče lutke lažje sprejel, ker je to avtoriteta, ki si jo je izbral sam in mu ni bila vsiljena (Korošec, 2006; Majaron, 2000).

»Otroci lutki zaupajo, se sproščeno pogovarjajo z njo, se je želijo dotakniti in jo božati. Sprejmejo jo kot živega člana svoje skupine, jo občujejo in jo aktivno vključujejo v svoje delo. Lutka otroke popolnoma čustveno prevzame, je njihov zaupnik in zaveznik. Vse to pa je vzrok, da je komunikacija ob uporabi lutke (katerekoli vrste) zelo dobra, je sekundarna in poteka v več smereh« (Korošec, 2006, str. 109).

Ko se odločimo, da vpeljemo lutko v skupino, moramo poiskati ali narediti takšno, ki nam je privlačna in se vanjo lahko vživimo. Pomembno je, da vemo, za kaj jo bomo uporabili, ali za dialog ali bo tudi premikala stvari. Na začetku so najpomembnejši gibi lutke: je počasna, poskakuje, ploska z rokami, boža, velikokrat kihne itd. Šele kasneje dodamo glas, ki ga prilagodimo glede na njene fizične lastnosti: če ima velika usta, govorimo z globokim glasom, lutka z zaspanimi očmi govori počasneje itd. Ni pravila, da mora lutka govoriti kot ljudje. Otroci se bodo znali sporazumevati tudi s kravo, ki bo na vsako vprašanje odgovorila z »Muuu« v različnih intonacijah. Osebnost lutke se ne odkrije takoj, ampak lahko minejo dnevi, tedni, celo meseci. Kljub temu da bomo vložili veliko truda v eno samo lutko, ki bo postala naš »posebni prijatelj«, bo postalo vzdušje v skupini otrok prijetnejše; komunikacija med otroki se bo izboljšala, učenje in igranje pa bosta postali zabavnejši (Hunt in Renfro, 1982).

2.4 Otrokov razvoj ob igri z lutko

»Otroška igra je tista dejavnost, ki na najbolj naraven način združuje temeljna načela predšolske vzgoje in je v primeru, da je opredeljena dovolj široko /.../ razumljena kot način otrokovega razvoja in učenja v zgodnjem obdobju« (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 19).

»Igra je ne le osnovna dejavnost, ampak tudi potreba vsakega otroka in pogoj, da se normalno psihično in fizično razvija. Po eni strani so torej izbira in način otrokovega igranja odvisna od njegove trenutne razvojne stopnje, po drugi strani pa igra vpliva na to, da otrok v razvoju napreduje« (Batistič Zorec, 2011, str. 45).

Vse več vzgojiteljev se zaveda pomembnosti izdelovanja in igre z lutko. Ni več zgolj sredstvo za motiviranje in pripravo predstav, ampak vedno bolj nepogrešljiv pripomoček za doseganje kurikularnih ciljev na različnih področjih, saj bistveno prispeva k razvoju domišljije, nebesedne in besedne komunikacije ter še marsičesa drugega (Korošec, 2003).

V nadaljevanju sledi opis področij otrokovega čustvenega, socialnega in spoznavnega razvoja, na katere ima lutka še poseben vpliv.

2.4.1 Razvoj domišljije

»Domišljijska igra je zabava, a skozi radosti igre se otroci lahko pripravljajo za realnost življenja« (Singer in Singer, 1990, v Ivon, 2005, str. 33).

Otrok se z domišljijo lahko postavi v drug svet, kraj, čas in postane druga oseba. To je začetek poti k ustvarjalnosti, ki je pomembnejša od pomnjenja množice informacij, ki jih lahko s pomočjo današnje tehnike hitro najdemo. Vzgojitelji moramo poskrbeti, da otroku damo možnost, da bo informacije in izkušnje, ki jih dobiva, znal ustvarjalno, s polno domisljic uporabiti in razvijati. Natanko to nudi ustvarjalna igra z lutko, da otroku dopuščamo lastno pot in osmislimo njihovo delo, ki postane zanimivejše. Že Einstein je rekel, da je domišljija pomembnejša od znanja (Korošec, 2006).

2.4.2 Razločevanje med fantazijo in realnostjo

Otrok skozi dramske igre postopoma dojame, kaj je v svetu realno in kaj ne. Z lutkami zaigra, kar koli je videl, čustveno doživel, sooča se s konflikti iz svoje notranjosti: zaigra lahko, kar si želi, a ve, da v realnem življenju to ni mogoče. Teorija simbolne igre pravi, da otrok natančno loči, kdaj je situacija domišljijska in kdaj realna, ter da ni strahu za mešanje dejstev s fantazijo. Odvečen je strah odraslih, da bi otrok ostal ujet v svetu domišljije (prav tam).

2.4.3 *Razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti*

Tihim, zadržanim otrokom, »nastopačem«, hiperaktivnim in osamljenim otrokom lutka zelo pomaga prebroditi njihove osebne težave. Lutka deluje kot sredstvo za zmanjševanje napetosti, saj jim pomaga, da se pokažejo na svoj način. Če otroku pustimo, da v lutkovni dejavnosti sledi svoji ustvarjalnosti in domišljiji ter mu ne postavljamo zahtev, kakšen mora biti končni izdelek, je otrok lahko zelo uspešen, tudi če ima težave s fino motoriko in občutek, da ne zmore izdelati lutke in zaigrati prizora. Ko otroku stojimo ob strani in mu damo vedeti, da je prav in dobro, kar je sposoben narediti, mu bomo še dodatno pomagali k pozitivni samopodobi in povečanju samozavesti. Ti uspehi vplivajo na pridobitev samozaupanja tudi na drugih področjih (prav tam).

2.4.4 *Sprejemljiv način izražanja čustev*

Današnje zahteve so takšne, da je čustva, še posebej negativna, treba obvladati. Predšolski otrok čustva šele spoznava in je ob tem nenapisanem pravilu zmeden, kako lahko in če sploh sme pokazati, kaj čuti. Naučiti se mora, da močna čustva, ki jih dnevno doživlja, izrazi na sprejemljiv način. Z lutko lahko zaigra prizor, kjer izrazi močna čustva ter se jih osvobodi in razreši notranje konflikte. Vzgojitelj lahko v tem izražanju opazi doživljanje in čustvovanje otrok, ki ga sicer ne bi (prav tam).

2.4.5 *Jezik neverbalne komunikacije, spodbuda za otrokov govorni razvoj*

Kreativna dramska vzgoja daje otroku možnost za pogosto zapostavljeno nebesedno komunikacijo. Otroci z nizko sposobnostjo govornega izražanja, z nizko intelektualno sposobnostjo ali z različnimi čustvenimi težavami se ne upajo vključiti v komunikacijo; lutka, ki ima tudi nebesedni vidik, pa jih spodbudi, da se opogumijo za komuniciranje. Ideja, v kakšnem prizoru bi lahko lutka nastopala, se otroku običajno poraja že ob sami izdelavi le-te. Kaj lutka vidi, sliši, čuti, nam lahko pokaže le z gibanjem. Morda bo dodal še nekaj glasov, vzklikov in lahko bomo razbrali sporočilo. Tudi mi sami se moramo zavedati simbolne vrednosti nebesednih znakov in to prenašati na otroke. Spontane igre bodo otroka spodbudile k eksperimentiranju z glasovi in besedami ter kasneje tudi k razvoju govora (prav tam).

2.4.6 Razvoj empatije

Empatija je sposobnost zaznavanja čustev in domišljijско zavedanje čustev drugega. Pri igri z lutko otrok prevzema različne vloge, s tem se uči vživeti v drug položaj in poskuša situacijo razumeti z drugega vidika. Njegova naloga je, da se vživi v drugo osebo, reši njeno težavo in izraža njena čustva: sprejemanje teh občutkov povečuje občutljivost za čustva drugih. Otroci lahko igra vloge iz realnega življenja, ki jih pozna, ali pa nove, izmišljene vloge. Ker z lutko ne izpostavlja sebe, mu je takšen način igranja blizu (prav tam).

2.4.7 Spodbujanje ustvarjalnosti

Ustvarjalnost je splošna človekova lastnost. Ustvarjalni smo lahko na različnih področjih, kot sta znanost in umetnost ali pa tudi v preprostih vsakdanjih opravilih. Pri ustvarjalnosti je pomembno svobodno, drzno, inovativno in izvirno mišljenje. Igra z lutko predstavlja velik izziv, ki sprošča asociacije, omogoča porajanje idej, ugodje in sproščenost ob ustvarjalnem reševanju problemov. Otrokom se predstavi neki problem, ki ga v skupini ali individualno obdelajo, predelajo z veliko mero ustvarjalne svobode in iščejo lastne rešitve. Ko otrok ustvarja lutko, se odvija pomemben proces, saj si jo je zamislil v svoji domišljiji, izdelal s svojimi rokami, oživel s svojo energijo in čustvi. Ustvarjanje in oživljanje lutke prekašata vse otrokove ustvarjalne dejavnosti, saj nemalokrat iz otroških rok dobijo svojo vidno podobo pojmi, kot so rojstvo, strah, jeza, žalost, ljubezen, smrt, noč, lenoba ... (prav tam).

2.4.8 Intelektualni vidik

Z dramsko-lutkovno dejavnostjo izvrstno razvijamo otrokove posamezne inteligence oz. talente ali sposobnosti. Poleg faktografskega znanja, ki ga zahteva učni načrt, se otroci s kreativno dramo učijo celostno. Spoznava svoje telo, čustva in čustva drugih oseb ter si odkrito hitreje zapomni in z lahkoto usvoji kurikularne cilje. Ko otroci izdelujejo lutko, pripravljajo prizor ali poskušajo lutki razložiti nekaj, kar ona ne zna, snov mimogrede osvojijo. Ob tem pa se niti ne zavedajo, da so se poleg igre tudi učili in naučili (prav tam).

3 LUTKA IN SOCIALNI ODNOSI MED OTROKI

Ljudje smo socialna bitja, saj potrebujemo bližino sočloveka. Navadno se med seboj razumemo in sodelujemo ter prijateljujemo, vendar nikoli nismo izvzeti različnim konfliktom. Odrasli v večini primerov znamo reševati konflikte na družbeno sprejemljiv način, otroci pa se tega šele učijo. Ko v vrtcu pride do različnih konfliktov med otroki, predstavlja lutka dobrega posrednika pri reševanju sporov.

»Lutka pomaga pri razvijanju socialnih veščin, nujnih za izgrajevanje socialnega jaza. Ker je kreativno lutkarstvo praviloma skupinska aktivnost, to zahteva, da otroci poslušajo drug drugega, da čakajo v vrsti, se medsebojno opazujejo, spoštujejo tuje ideje, predloge in občutke. Ker je sodelovanje nujno za potek aktivnosti, so otroci motivirani razvijati tiste veščine, ki so potrebne za skupinsko delo. Z lutko se otrok lažje vključi v skupinsko situacijo. Z njo nagovori prijatelja ali pa se z njo pogovarja in tako vzbudi zanimanje ostalih« (Ivon, 2005, str. 43).

»Spontane in neizogibne težave socializacije, ki se pojavljajo pri igri in delu otrok, so možnost, da vzgojiteljice lahko s pomočjo lutke posredno dopolnjujejo otrokov socialni razvoj. Ko otrokom, ki so se sprli, ponudimo lutko, bodo otroci ubesedili svojo jezo in počasi začeli razumevati, zakaj se jeza javlja ter katere možnosti imajo, da jo izrazijo. Lutka bo v teh situacijah postala vrsta konstruktivnega 'blažilca', ki dopušča poiskati pravo rešitev in pravo reakcijo. Čeprav imajo mnogi otroci spoznanja in razumevanja, potrebna za postopanje v socialnih situacijah, morda nimajo dovolj razvitih sposobnosti za njihovo uporabo« (Katz, 1995, v Ivon, 2005, str. 70).

Otroci imajo v lutkovnih in dramskih igrah največ možnosti za urjenje socialnih sposobnosti. Lutka jim pomaga razumeti stvari iz različnih zornih kotov, kar je začetek razvoja tolerance, čustvene inteligence in sposobnosti empatije. Vse to pa so predpostavke za vzpostavljanje uspešnih socialnih odnosov (Ivon, 2005).

»Egocentričen otrok mora svoj ego podrediti lutki, če želi skozi njo komunicirati in vzpostaviti odnos z okoljem« (prav tam).

Lutkovne dejavnosti velikokrat temeljijo na skupnem ustvarjanju in sodelovanju v majhnih skupinah, znotraj katerih se je treba spoštovati, poslušati, medsebojno usklajevati mnenja in dogovore, biti pozoren na čustva in odzive partnerjev v skupini, če želijo uspešno pripraviti prizor ali kaj podobnega. Ob igri z lutko se otroci učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in reševanja manjših konfliktov. Med njimi se razvijejo solidarnost, medsebojna pomoč in dopuščanje različnosti. Otroci se ob delu z lutkami sprostijo, uživajo in so pripravljeni na dialog, kar vpliva na učenje socialnih veščin, kar je ob vsem tem olajšano (Korošec, 2006).

4 LUTKE V RAZLIČNIH STAROSTNIH OBDOBJIH

4.1 Lutke v 1. starostnem obdobju otroka

Otrokom v predšolskem obdobju sta pomembna dotik ter izražanje nežnosti in ljubeznivosti. V starosti do dveh let pa je to še posebej izrazita potreba otrok, saj sta njihov glavni način sporazumevanja gib in dotik, ker so na verbalnem področju še zelo okorni, ga šele razvijajo. Lutke so jim zanimive, najraje imajo takšne, ki so mehke in jih lahko stisnejo k sebi. Ker v tem obdobju veliko pozornosti usmerijo v raziskovanje svojih delov telesa in nadzoru gibov, jim prstne lutke in animacije delov telesa s strani odraslega predstavljajo še posebno veselje. Odrasli smo otroku zgled in spodbuda, saj delujejo predvsem po načelu posnemanja.

Mlajši otroci svoje aktivnosti hitro menjavajo, težko obdržimo njihovo pozornost dalj časa pri isti dejavnosti, zato naj bodo lutkovne dejavnosti krajše: 5–10 minut. Naša pripoved zgodb, pesmi, izštevank mora biti nekaj posebnega, drugačna od vsakdanjega govora. Lutke bodo pritegnile pozornost otrok, jih umirile in jim odprle vrata v vizualno zgodbo. S tem bomo vplivali na njihov razvoj verbalnega izražanja (Latshaw, 1978, v Down, 2005).

Dveletni otroci že zmorejo sami izdelati preproste lutke, tako da zmečkajo papir, ki jim ga pomagamo pritrditi na palico, lahko si pobarvajo prstke ali s prstnimi barvami pobarvajo škatlice, iz katerih jim pomagamo izdelati lutke na vrvici ali jih damo na palčke (prav tam).

Dve do tri leta stari otroci lahko delajo že več različnih stvari z rokami. Napredujejo v besedni komunikaciji, s pomočjo lutk jih še dodatno spodbudimo k razvoju jezikovnih in poslušalskih sposobnosti. Otrok postaja samostojnejši pri raznih vsakdanjih opravilih, zanima se za okolje, kjer živi, in hoče v njem aktivno sodelovati, zato je ta tematika pri lutkovnih dejavnostih še posebej dobrodošla. Otroci naj imajo stik z lutko, se jo držijo, se je dotikajo. Pri oživljanju lutk preko zgodbe otroci sprejemajo in posnemajo gibanje in geste iz resničnega sveta (letanje metulja, poskakovanje zajca, pokončna hoja človeka ...) (prav tam).

Od drugega leta dalje je otrok sposoben domišljajske igre, ki je izredno intenzivna do petega leta starosti. Otrok poustvarja dogodke oz. stvari, ki jih je doživel. Predmete si prilagodi glede na potrebe igre in tako lahko kocka zamenja avtomobilček ali skodelico za čaj (prav tam).

4.2 Lutke v 2. starostnem obdobju otroka

Lutko lahko v tem obdobju uporabimo za različne namene, predvsem pa kot motivacijsko sredstvo. Kadar pride do konfliktov med otroki, je lutka lahko posrednik pri reševanju sporov. Otroci se pri igrah združujejo in se radi igrajo skupaj, zato so v tem obdobju primerne in socializacijsko tudi priporočljive dramatizacije z lutkami, ki jih pripravijo otroci.

Otroci napredujejo v motoriki, zaradi katere skoraj samostojno izdelujejo vse vrste lutk. Triletniki izdelujejo še bolj preproste, štiri- in petletniki pa so sposobni že kompleksnejše izdelave lutk (Latshaw, 1978, v Down, 2005).

»Otroci od dveh do štirih let se najraje igrajo tako, da oponašajo nekatere enostavne aktivnosti odraslih, ki jih vsakodnevno gledajo – kuhanje kosila in hranjenje punčke, uspavanje, pogovor z medvedkom in podobno. V teh igrah otroci te dobe najpogosteje uporabljajo lutke/igračke punčk, fantkov in živalic. Od četrtega leta do začetka šole postaja otroška igra zahtevnejša in bolj domišljena, ker je otrok fizično močnejši, motorično spretnejši, bolje opazuje in razmišlja, ima bogatejšo domišljijo, govor pa mu omogoča lažje komuniciranje z drugimi. Medtem ko je prej otrok najpogosteje le oponašal neke aktivnosti drugih, lahko sedaj že opazi, da so te aktivnosti povezane v določeno zaporedje (npr. punčko bo najprej okopal, potem nahrnil, se prepričal, da je vse pojedla, jo položil v posteljico, jo nagovoril, da bo pridna in da zaspi, ker mora zgodaj vstati itd.)« (Hitrec, 1991, v Ivon, 2005, str. 25, 26).

Otroci zgodbe, primerne njihovi starosti, sprejemajo z odprtim srcem, z razumevanjem preprostih pomenskih gest, gibanj, barv in lutk. Vse, kar vidijo, želijo posnemati, pa tudi preoblikovati, zato pripovedujemo z enostavnimi lutkami in scenografijo (Latshaw, 1978, v Down, 2005).

Vzgojitelji lahko veliko prispevamo k razvoju otroške domišljije. Spodbujamo jo s preprostimi pripomočki in vedno dosegljivimi lutkami, ki jih otroci uporabljajo. Ni prav, da imamo lutke na polici samo za okras, na katerih se nabira prah z opravičilom, da vzdržujemo lutke za poznejše rodove otrok. Vzemimo lutko v roke in jo oživimo, saj otroci preko opazovanja naše igre posnemajo gibe in govor lutk ter tako lažje najdejo pot do ustvarjalne domišljajske igre (prav tam).

5 LUTKA, VZGOJITELJEVA POMOČNICA

Če vzgojitelj verjame v moč lutke, mu bo pogosto pomagala iz zagate, ko išče tisti »trik«, s katerim bo otroke dobro motiviral. Vzgojitelja imajo otroci radi, vendar predstavlja avtoriteto. Lutki pa zaupajo, doživljajo jo kot »enega izmed njih«. Čeprav oživi šele v rokah vzgojitelja, verjamejo, da je z njimi čisto nova oseba. Tej osebi zaupajo in so prepričani, da vzgojitelj ne ve za skrivnost, ki jo imajo z lutko, čeprav ta živi v njegovih rokah. Samo lutka premore tako magično moč (Korošec, 2006).

Pomembno je, da vzgojitelj poseže po lutki v nekaterih delikatnih situacijah, kjer ta posreduje med otroki in vzgojiteljevimi cilji. Naravno je, da so otroci na začetku med seboj nezaupljivi. Lutka lahko pomaga med njimi ustvariti sodelovalno vzdušje, saj je pripravljena pomagati, otroci pa njej. Če pride do konflikta, bo lutka poskušala najti »tretjo«, alternativno možnost. Z molčečim otrokom se bo ljubeznivo pogovarjala, čeprav ne dobi odgovora. Postala bo zaupnik otrok in vzgojitelja, nekakšna »zarota« skupine, ki bo pomagala urediti odnose v skupini na kar se da neboleč način (Majaron, 2002b).

Vzgojitelj lahko vsaj navidezno za kratek čas prenese »vodenje« na lutko in igra vlogo »drugega« v skupini. Lutka gleda na svet z drugačnega zornega kota kot pa njen animator, zaradi tega pomaga otroku preseči egoizem in samozadostnost (prav tam).

Prednosti, ki jih igra z lutko kot metoda dela v skupini prinese vzgojitelju:

- omogoča mu lažje razumevanje otroka in njegovega vedenja (to posledično olajša in spodbudi otrokov razvoj, samopodobo in ustvarjalnost),
- otroci ga doživijo v drugi luči (namesto avtoritete bo postal pravljicar, nekdo, ki prinaša v skupino veselje, igro in sproščenost),
- poveča se njegova ustvarjalnost (z uporabo in izdelovanjem lutk z otroki bo odkrival skrite talente in veselje umetnika, oblikovalca in ustvarjalca predstav),
- igra z lutko mu nudi alternativne učne izkušnje (na primer spoznavanje novih besed je bolj zabavno, ko lutka Besedni požeruh pogoltne pravičen odgovor),
- zabavno, prijetno vzdušje (igra, ki jo vodi senzibilen vzgojitelj, bo otroka pripeljala do kurikularnih ciljev sproščeno, z veliko delovne vneme in želje po ustvarjanju (Korošec, 2006).

III. PRAKTIČNI DEL

6 OPREDELITEV PROBLEMA

»Lutka že dolgo ni več le sredstvo za pripravo predstav in motivacije, vedno bolj postaja magična moč v rokah vzgojitelja in otrok in spodbuja kognitivni, socialni in čustveni razvoj« (Korošec, 2002, str. 31).

»Osnovne socialne veščine, ki so temelj dobrih odnosov med otroki ter med otrokom in vzgojiteljem v otroškem vrtcu, so veščine poslušanja, lepega govora, iskanja pomoči in naklonjenosti drugih. Te veščine v kontekstu vzgojne skupine med drugim vključujejo zastavljanje vprašanj, čakanje na vrsto in vključevanje v igro, spremljanje navodil vzgojiteljice, neprekinjanje sogovornika, iskanje prijatelja za igro, pomoč drugim. Drugače rečeno: ustrezen socialni razvoj zahteva poznavanje in razumevanje norm, pravil in vrednot skupnosti, v kateri otrok živi, pa tudi obvladovanje sposobnosti, nujno potrebnih za uspešno interakcijo z vrstniki in odraslimi« (Ivon, 2005, str. 68).

Po mojem mnenju je socialni vidik učenja v vrtcu pomembnejši od kognitivnega. Pedagogi se zavedamo, da je predšolsko obdobje najpomembnejše obdobje v življenju, saj v njem postavimo temelje, na katerih otrok gradi vsa nadaljnja znanja in spoznanja. Če nekaterih stvari otrok takrat ne osvoji, ima lahko v nadaljnjem življenju težave. Ko otrok vstopi v šolo, je poudarek na kognitivnem znanju, na socialno in čustveno pa se pozabi, oziroma odrasli pričakujejo od otrok, da jim ta področja ne povzročajo večjih težav. Učni načrti so sestavljeni tako, da se učitelji zaradi nasičenosti učnih snovi ne morejo pretirano posvečati socialnim veščinam učencev. In otrok zraste v odraslega s slabo razvitimi socialnimi veščinami ...

Zato je nujno potrebno, da se v vrtcu posvetimo gojenju socialnih odnosov in socialnih veščin, ker vzgojitelji še niso vpeti v strogo predpisani izobraževalni proces. V prvi vrsti je v vrtcu najpomembnejša vzgoja, šele nato izobraževanje.

V času študija sem obiskala veliko različnih skupin otrok in opazovala odnose med njimi. Bile so skupine, v katerih je prevladovalo prijetno ozračje, in skupine, kjer je bilo veliko prerivanja, jemanja igrač, agresije, neprimerne govorenja ... Slednje me je motilo in želela sem nekaj ukreniti, da bi se vsi bolje počutili.

Obstaja veliko različnih metod, kako oblikovati dobre socialne odnose. Ena izmed njih je tudi kreativna lutkovno-dramska vzgoja, ki me je najbolj prepričala. Namen moje diplomske naloge je dokazati, da lahko s pomočjo lutke uspešno oblikujemo odnose med otroki.

6.1 Cilji

- Odkriti vlogo lutke, ki je lahko prisotna v vsakodnevnih dejavnostih v vrtcu.
- Raziskati vlogo lutke v procesu oblikovanja socialnih odnosov med otroki v skupini.
- Raziskati, kako lutka pomaga pri vključevanju posameznih otrok v skupino.
- Raziskati, kako otroci sprejemajo različne vrste lutk.

6.2 Raziskovalna vprašanja

- Kako na otroke vpliva lutka, ki je vključena v vsakodnevne dejavnosti?
- Na kakšen način lahko lutko vključimo v vsakodnevne dejavnosti?
- Ali se bodo s pomočjo lutk spremenili socialni odnosi med otroki?
- Kakšno vlogo imajo lutke pri vključevanju posameznih otrok v skupino?
- Ali obstajajo razlike pri uporabi dveh različnih vrst lutk v vlogi ljubljensk skupine?

6.3 Raziskovalna metoda

Uporabila sem deskriptivno metodo empiričnega raziskovanja. Podatke sem zbirala z načrtnim in priložnostnim opazovanjem, sprotnim beleženjem dnevnika, fotografiranjem in posnetki.

Raziskava je potekala en mesec med poletnimi počitnicami v skupini otrok, starih dve do šest let. Raziskavo so mi omogočili v zasebnem katoliškem vrtcu Antonina, ki deluje v okviru Zavoda šolskih sester de Notre Dame za celostno oblikovanje človeka v Ilirski Bistrici.

Vsa imena otrok, ki so uporabljena v diplomski nalogi, so zaradi varovanja podatkov spremenjena.

7 PREDSTAVITEV SKUPINE OTROK

V poletnem času potekajo dnevi v vrtcu malo drugače kot med letom. Po zajtrku smo navadno odšli na sprehod ali igrišče ter se vrnilo nazaj v igralnico, ko je sonce postajalo močnejše. Vrtec Antonina ima dva kombinirana oddelka (2–6 let), ki sta se v poletnem času združila zaradi manjšega števila otrok. Povprečno je bilo na dan v vrtcu 14 otrok, zato sem se v diplomski nalogi osredotočila na otroke, ki so bili prisotni v vrtcu skoraj ves čas. Ti dejavniki so zelo vplivali na moje delo z lutkami. Bilo je več spontanosti kot vodenih dejavnosti.

Velik izziv je delati v skupini otrok, ki obsega vse starosti. Otroci so bili prijetni, starejši so pomagali mlajšim, mlajši so poskušali posnemati starejše ..., vendar je imela skupina tudi izrazite posebnosti. Dva otroka, Tina (6 let) in Filip (3 leta in pol), imata starše iz Albanije in doma govorijo albansko. Dve leti sta že v vrtcu, vendar imata še vedno velike težave s slovenščino, zato raje uporabljata nebesedno govorico: igrače kar vzameta, udarita, nagajata otrokom pri igri ..., želita biti del skupine, vendar velikokrat uporabljata neprimerne oblike vedenja.

Jure (5 let) hoče biti vedno glavni, prvi. Glasno govori, ko nekdo govori, ga prekinja, vodi igre, žali otroke, pri obrokih hoče biti poseben, da pritegne pozornost vrstnikov. Za vsem tem pa se skriva slaba samopodoba, saj če mu nekaj ne uspe (zložiti kocke, najti pravilen odgovor), dejavnost takoj označi za neumno in brezvezno ter odide proč. Tudi če sem mu ponudila izziv in je ocenil, da ne zmore (npr. izrezati trikotnik), je samo tožil, da ne zna, in čakal, da bi stvar na koncu namesto njega opravil nekdo drug. Če mi ga je nazadnje uspelo pripraviti do tega, da se je z izzivom spopadel, je bil na svoj izdelek zelo ponosen in ga je skrbno čuval.

Vid in Eva sta dvojčka (2 leti in pol), ki zjutraj v igralnico vstopita z jokom in je potrebno kar nekaj časa, da se potolažita. Vid se vključuje v igro z drugimi otroki, Eva pa se drži bolj zase, ne mara, da se kdo dotika igrač, s katerimi se igra, velikokrat odklanja hrano.

Larisa (2 leti in pol) je tiha, neopazna deklica. Z nikomer ne govori, igra se proč od drugih otrok. V vrtcu je bila prisotna manj dni kot drugi otroci, večkrat je imela dvo- do tridnevne izostanke.

Urška (3 leta) je ravno tako tiha in zadržana deklica, vendar je za razliko od Larise z vzgojiteljicami zelo zgovorna. Dekletom, ki se igrajo v kuhinjskem kotičku, se v sami igri ne pridruži, ampak se igra poleg njih in jih posnema.

Nina (4 leta in pol) živi v družini, ki so jo zaznamovali ločitev, alkohol, brezposelnost ... Zelo dolgo je potrebovala, da je vzpostavila stik z otroki. Danes se z otroki igra, vendar je vedno v ozadju, ne vodi igre.

Martin (5 let), zelo živahen otrok, je ravno tako iz ločene družine. Pred tem je še kar sodeloval pri vsakodnevnih dejavnostih, držal se je dogovorov. Po ločitvi pa se je zelo spremenil. Dogovore težko upošteva, zna biti tudi agresiven ... Umiri se in sodeluje, če je ob njem vzgojiteljica, ki se mu posveča in ga posluša.

Do teh ugotovitev sem prišla na podlagi pogovora z vzgojiteljico in lastnega opazovanja. Prve tri dni sem bila prisotna kot opazovalka in raziskovalka, koliko izkušenj imajo otroci z lutkami. Čeprav so zelo dobro založeni z različnimi plišastimi ročnimi in mimičnimi lutkami, ki so otrokom vedno na dosegu rok, jih vzgojiteljice ne uporabljajo in tudi otroci jih redko vključijo v svojo igro. Ko sem prvič prijela lutko v roke, so bili blizu mene mlajši otroci. Z radovednostjo so jo opazovali, tudi sami prijeli za lutke in se pogovarjali z mojo lutko, spili čaj ... Igro so opazili starejši fantje in se vanjo grobo vključili. Mojo lutko so začeli vleči, tudi sami so prijeli mimične lutke, ki so mojo »žrle«. Nikakor nisem mogla ustaviti te agresije, počutila sem se zelo nemočno. Odšla sem vstran in počasi se je igra prenehala. Pozneje so tudi mlajši otroci »žrli« lutko, ki sem jo držala v rokah. Zato sem se odločila, da otroke počasi uvedem v svet lutk, preden pride med nas Nace.

8 LUTKI NACE IN SNEŽKO

Pred izvedbo praktičnega dela sem se odločila, da bom v skupino otrok uvedla dve lutki ljubljenci, ki sta si različni: Nace je marioneta na žici, Snežko pa je ročna lutka. Za to sem se odločila, ker je starostni razpon otrok zelo velik in načeloma imajo mlajši otroci raje mehke lutke, starejši pa takšne, s katerimi se lahko poistovetijo, zato ima Nace podobo otroka. Želela sem videti, ali to res drži.

Nace je lutka, ki je nastala v delavnici na pedagoški fakulteti. Glavni material je stiropor, ki sem ga s kaširanjem utrdila, zato je Nace zelo lahek in hkrati trpežen. Iz glave mu sega en meter dolga žica, na vrhu katere sta nitki za vodenje rok. Nace je živahen fantič, ki živi v mojem domačem kraju. Povabila sem ga, da si počitniški čas krajša z obiskovanjem otrok v vrtcu, saj se bo tam lahko naučil marsikaj novega. Zelo rad prepeva pesmi, opazuje živali, se igra s kockami. Ne mara pa, da ga kdo ščipa in tepe, ker ga to boli.

Nekaj dni kasneje, ko se je Nace v skupini udomačil, je v vrtec prišel Snežko. Snežko je industrijsko izdelana plišasta ročna lutka, ki sem jo dobila poleg knjige *Travnik kliče* (Grginič in Majaron, 2011), s pomočjo katere sem pripravljala lutkovne dejavnosti. Snežko je severni medved, doma na severnem tečaju. Zelo rad potuje, zato se je odločil, da si bo malo ogledal svet in pot ga je zanesla tudi v Slovenijo. Pri nas mu je zelo vroče, zato se rad hladi z jagodnim sladoledom, ki ga ima poleg rib najraje. Snežko je nežen medvedek, ki rad deli objeme in lepe besede.

Slika 7: Nace in Snežko (foto Helena Penko)

9 DNEVNIK LUTK

Predpriprave

Mlajši otroci so odšli na igrišče, s starejšimi pa sem ostala v igralnici ter z njimi izštevala že poznane izštevanke. Te so nas pripeljale do nove:

*Sonce kliče, ne domov,
travnik kliče, brž na lov,
ti boš mačka, jaz bom miš,
jaz bom bežal, ti loviš!*

(Grginič in Majaron, 2011, str. 5)

Z njo smo izštevali otroka mačko, ki je lovila otroka miš. Izštevanko in igro smo velikokrat ponovili, saj je bila otrokom zelo všeč. V nekem trenutku sem predlagala, da bi si izdelali svojo mačko ali miš. Takoj se je oglasil Jure: »Jaz tega ne znam!« Otrokom sem pokazala lutke miške in mačke iz papirja, ki so jim bile zelo všeč, vendar smo se morali odločiti, kateri izdelek bomo najprej naredili vsi skupaj. Na začetku si otroci niso bili enotni in se nikakor niso mogli dogovoriti, nazadnje pa je nekdo le predlagal, da bodo dvignili roke in se prešteli. Tako je bila izglasovana lutka miška.

Na začetku izdelovanja so bili otroci zelo glasni, težko so čakali na sosedove škarje, ravnilo ..., vendar bolj, ko smo se bližali koncu izdelovanja, bolj so si otroci začeli pomagati med seboj. Med izdelovanjem so se nekateri otroci že igrali, da je trup miške letalo.

Še preden so miške dobile oči in brke, se je večina otrok že zaigrala z njimi. Petletni Marko je začel zgodbo, kako gredo miške na morje v Izolo, nato pa je glavno besedo prevzel Jure: se rolajo, plavajo, gredo spat ... Pridružila sta se jima še štiriletna Aljaž in Nina, ki sta jima brez besed sledila po celi igralnici. Njihova igra je po 7 minutah prešla na igro vlog – Marko, Jure in Aljaž so postali mački, ki so lovili miš Nino. Kjer so živele mačke, so postavili lutko mačke, Nina pa je miško držala v roki.

Trije otroci kljub mojim spodbudam niso vedeli, kaj naj počnejo z miškami, štiriletni Tjaš pa se je z njimi samostojno zaigral in v svoji igri vztrajal najdlje (približno 10 minut). Z miško je odšel do kuhinjskega kotička in preko nje želel komunicirati z otrokoma, vendar sta ga napodila. Odšel je do mize, kjer mu je miška pomagala zlagati domine.

Dejavnost sta prekinila prihod mlajših otrok in malica. Mlajši otroci so si po zgledu starejših natikali miške na prst in kratek čas preizkušali njihovo gibanje. Po malici so lutke obležale pozabljene na mizi.

Slika 8: Lutke miške se rolajo. (foto Helena Penko)

Naslednji dan sem podobno dejavnost izvedla z mlajšimi otroki, le da smo se po izštevanju s »*Sonce kliče, ne domov ...*« igrali prirejeno igro »*Ptički v gnezda*« (v gnezdih so bile doma miške, naokoli pa je hodila mačka, ko je bila lutka sonce visoko na nebu in je zvonček cingljaj). Po tem smo izdelali lutko na palici – sonce. Ker sem otrokom že pripravila izrezane kroge in trikotnike, je delo potekalo hitreje. Ko so bile lutke izdelane, sta se dva otroka samostojno zaigrala, drugi so si sonce bolj ogledovali, zato sem prevzela pobudo, da so se sončki sprehajali visoko po nebu, ko je bil dan, hodili spat, prepevali pesem »*Sijaj, sijaj, sončece ...*«. Postopoma so tudi otroci predlagali, kaj naj počnejo sončki. Dejavnost je prekinil prihod starejših otrok, še posebej izjava Jureta: »*Pojdite proč s temi sončki, ker so neumni.*« V glavnem so jih otroci odložili, dva otroka pa sta vključila svoje sonce tudi v prosto igro.

Vsi otroci so bili na začetku malo okorni pri oživljanju lutke, vendar bo počasi boljše. Svoje lutke so cenili, previdno so delali z njimi. Agresije, ki je bila navadno prisotna pri igrah z lutko in fantovskih igrah, praktično ni bilo. Manjši učinki lutke so vidni res zelo hitro.

Slika 9: Lutke sončki so visoooooko na nebu. (foto Helena Penko)

1. dan: Spoznavanje Naceta

Po zajtrku so se otroci zbrali v »jutranjem krogu«. Kot po navadi smo zapeli nekaj pesmi, nato pa sem otrokom povedala, da v vrtec nisem prišla sama, ampak se je z menoj pripeljal prijatelj, ki živi v moji ulici. Otroci so postali radovedni in so želeli vedeti, kdo je to, zato sem ga odšla iskat na hodnik. Vživela sem se v lutko. Ko sem prišla nazaj k otrokom, so vsi vstali s svojih blazin, se zgrnili okrog lutke, govorili en čez drugega, lutko cukali, se prerivali. Lutka jih je pozdravila, prosila, ali ji lahko dajo malo prostora, da bi kaj videla, stokala, ker jo je cukanje bolelo ... Ker se stanje ni umirjalo, sem z lutko zbežala na hodnik. K otrokom sem se vrnila brez nje.

Otroci so bili presenečeni nad mojim dejanjem. Umirili so se. Eni so me zaskrbljeno spraševali, kam je šel fantek, drugi prosili, naj ga pripeljem nazaj. Otrokom sem razložila, da se je ustrašil, ker mu niso pustili do besede in so ga cukali. Otroci niso imeli odgovora na to, le petletna Klara in skoraj štiriletna Ajda sta samoiniciativno obljubili, da tega ne bodo več počeli. Tem besedam se je počasi pridružilo še nekaj starejših otrok. Otrokom sem razložila, da tega ni treba obljubiti meni, ampak fantku. Kako bi ga privabili nazaj? Predlagala sem, da zapojemo kakšno pesem, ker mogoče rad prepeva. Med prepevanjem druge pesmi sem ga šla iskat. Fantek se je otrokom bližal počasi in v strahu, ampak jaz sem ga spodbujala, da se nima česa bati. Oglasili so se tudi otroci in ga vabili v svojo sredo. Ko je prišel do njih, je nekaj otrok vstalo s svojih sedišč in pristopilo k fantku, da bi si ga поблиže pogledali. Do njega so bili bolj nežni in previdni, le Tina ga je še naprej rahlo cukala in smeje opazovala moje

odzive. Preden sem kaj naredila, je Klara oštela Tino, da bo fantek spet zbežal, če ga bo cukala. Tina je prenehala in se zamotila z nadaljevanjem dejavnosti. Fantek je povedal, da rad prepeva, zato je prosil, če lahko skupaj zapojemo še kakšno pesem. Nato je otroke spraševal po imenih in jim podajal roko; starejši otroci so povedali tudi priimek, Eva, Filip, Larisa in Aljaž so fantka samo gledali in nič rekli. Fantek je otroke povprašal, ali kdo pozna njegovo ime. Otroci so vsepovprek začeli naštevati možna imena, večinoma bolj norčava. Na koncu je fantek povedal, da se imenuje Nace.

Vsak otrok si je poiskal svojo igro, predvsem starejši pa so se še vedno spoznavali z Nacetom, ki sem ga vodila. Jure mu je razkazal igralnico, Martin mu je v kuhinji dal piti, Nina mu je prinesla knjigo ... Otroci so ga hodili gledat, se ga dotikali in odšli nazaj k svoji igri. Le Tina se je grobo obnašala do Naceta. Cukala ga je, vlekla ... Jure ji je branil to početje in takrat se je malo odmaknila. Ko Jure ni bil pozoren, se je njeno početje nadaljevalo. Nacetovih prošenj ni upoštevala.

Nace je odšel z otroki tudi na igrišče. V roke ga je prijel Jure in mu razkazoval igrišče. Z njim se je pogovarjal kot z drugimi otroki, le da mu Nace ni odgovarjal. Prišla je Tina, mu Naceta vzela iz rok in stekla proč. Otroci so jo začeli loviti, vendar so čez nekaj časa odnehali. Deklice so me prišle prosit, da bi se tudi one rade igrale z Nacetom, vendar se je Tina izmikala in ga ni hotela z nikomer deliti. Predlagala sem, da se gremo skrivalnice. Prva je iskala Tina z Nacetom. Po prvem krogu sem vprašala, kdo bi bil naslednji iskalec skupaj z Nacetom. Javila se je Klara in Tina ji je predala Naceta. Tako je Nace spet krožil med otroki.

Čas sadne malice. Naceta sem posedla za mizo, h kateri so takoj prisedle Tina, Nina in Ajda. Jure je prijel Naceta in ga odnesel v kot, saj: »On ne bo pil!« Tina ga je posedla nazaj za mizo in otroci so začeli začudeno spraševati, ali bo res pil. Vzgojiteljica je pred Naceta postavila čaj, ki sem ga jaz na skrivaj popila. Otroci so bili začudeni nad praznim lončkom in so ostali brez besed.

Slika 10: Vsi pijemo čaj. (foto Helena Penko)

Po malici sem z Nacetom pristopila k Martinu in nekaj časa sva se igrala. Prišla je Tina, ki mi je Naceta izpulila iz rok in se z njim igrala »dojenčka«. Nekateri otroci so se ji hoteli pridružiti pri igri, ampak so izgubili zanimanje, ker so ugotovili, da ne morejo do Naceta. Tina se je še nekaj časa sama igrala z Nacetom, nato pa odšla proč in Naceta pustila na tleh. Opazila ga je Ajda, ki je z njim brez besed poplesovala pred ogledalom. Odložila ga je v kot in tam je ostal do naslednjega dne.

ANALIZA

Dan ni potekal tako idealno, kot sem si ga zamislila. Presenetilo me je, da so bili otroci ob prihodu Naceta tako agresivni in da njegovih besed, prošenj niso upoštevali. Ko sem ga umaknila, je bila večina otrok razočaranih in ti so pozneje še posebej opozarjali drug drugega, da je treba z Nacetom lepo ravnati. Le Tina tega ni hotela nikakor upoštevati, saj ji je prijalo, da je bila v središču pozornosti bolj ona kot Nace.

Moja želja je bila, da bi otroci sami izbrali lutki ime, zato sem jih preko lutke spodbudila k predlogom. Našteli so veliko imen, ampak vsak je hotel uveljaviti svojo idejo ali pa večini ideja ni bila všeč. To je trajalo nekaj časa, starejši otroci so postajali glasnejši in odrezavi v besedah, nekaj mlajših je šlo iskat drugo zaposlitev, zato je lutka sama povedala, da ji je ime Nace. V tistem trenutku se mi je to zdelo bolj pametno kot to, da otrokom predlagam glasovanje.

Pri vživljanju v Naceta sem pazila, da sem upoštevala njegov značaj, mu sledila s pogledom, uporabljala pravo mero gibanja ... Nekateri otroci, predvsem starejši, so ogovarjali mene in ne Naceta, zato me je mučila misel, da ne verjamejo, da je Nace živ in da se lahko pogovarjajo z njim. Recimo, Nace je Nino vprašal po imenu, Nina pa je pogledala mene in povedala ime. Ko si je Nace ogledoval igrače, je Martin mene vprašal, ali bi Nace pil. Pozneje sem spoznala, da to ne pomeni, da otrok ne verjame v lutko. Sprejeli so igro, ki sem jo igrala, zato so se obračali name z odgovori in vprašanji za Naceta.

Zelo pozitivno me je presenetil Jure. Nisem pričakovala, da bo Naceta tako dobro sprejel, se pogovarjal z njim, igral. Večino časa sem imela občutek, da verjame, da je Nace živ. Le pri sadni malici je hotel vse otroke postaviti na realna tla, da je Nace igrača (loči med fantazijo in realnostjo). On je bil najbolj začuden, ko je videl, da v Nacetovi skodelici ni več čaja.

Prvi dan sem Naceta vodila bolj jaz kot drugi otroci, saj sem mu hotela najti mesto v skupini, da bi ga otroci sprejeli. Kljub temu so bili mlajši otroci zelo malo v stiku z njim, nekateri starejši pa ves čas. Čeprav bi lahko bolj posegla vmes, sploh ko si ga je prisvajala Tina, sem pustila, da dogodki tečejo brez mojih napotkov. Želela sem izvedeti, kaj se bo dogajalo z Nacetom in drugimi lutkami brez mojih stalnih usmeritev. Če teorija drži, bo lutka sama sčasoma prispevala k boljšim socialnim odnosom med otroki.

2. dan: Zgodba z animacijo delov telesa

Otrokom sem v dveh starostno ločenih skupinah pripravila vodeno dejavnost, povezano z animacijo delov telesa. Otroci so se igrali v zbirni igralnici, na zunanjem igrišču, Nace pa je bil v sosednji, prazni igralnici. Nihče ni nič povpraševal po Nacetu, dokler nisem okrog 10.00 prišla tja s sedmimi starejšimi otroki. Stekli so k Nacetu, se ga dotikali po obrazu, prijeli za roke. Potrebovali so nekaj trenutkov, da so se spomnili, kako mu je ime. Po teh nekaj trenutkih si je Tina izborila Naceta in skočila stran od drugih otrok. Verjetno bi za njo šli tudi ostali otroci, ampak sem jim odvrgla pozornost s predlogom, da si sezujemo copate. Usedli smo se v krog in začela sem pripovedovati zgodbo o dveh miškah, ki so ju predstavljala naša stopala (glej prilogo 1). Tina je bila malo odmaknjena od nas in se je poigrala z Nacetom, vendar sem opazila, da je na trenutke vendarle sodelovala z nami. Podobne gibe je izvajala s svojimi ali Nacetovimi stopali. Otroke sem spodbudila k predlogom za nadaljevanje zgodbe. Klara je predlagala, da bi jedli sir. Ker nismo vedeli, kje je, smo s stopali previdno drsali po igralnici. Stopala so vohala in iskala pod omarami, med igračami ... Tina se nam je pridružila z Nacetom. Našli smo otroški kovček s prvo pomočjo, zato se je zgodba preusmerila v zdravljenje naših »mišk«. Sir v obliki duplo kock je našla Tina, ki ga je skupaj z Nacetom dala k stopalom vsakega otroka.

Enako dejavnost sem izvedla z drugo skupino, v kateri je bilo šest otrok 1. starostnega obdobja. Ob prihodu v igralnico so se zaustavili ob Nacetu, ga pretipali, ampak z manjšim zanimanjem kot starejši otroci. Otroke in Naceta sem povabila, da se mi pridružijo v krogu in si sezujejo copate. Ob pripovedovanju zgodbe je aktivno sodelovala le Urška, malo tudi dvoletni Aleš. Vid, Eva in triletna Katja so me z zanimanjem poslušali, vendar niso izvedli nobenega giba. Filip se je brez besed poigral z Nacetom in ga moja dejavnost ni pritegnila.

Pri idejah za nadaljevanje zgodbe je dala nekaj pobud le Urška, Vid in Katja sta se mi le sramežljivo nasmihala. Ker sem čutila, da otrokom dejavnost ni več zanimiva, smo skupaj z Nacetom odšli nazaj k drugim otrokom. Do kosila je ostalo še malo časa in starejše deklice so vključile Naceta v svojo igro, katere vodja je bila Tina.

ANALIZA

Pri otrocih sem dobila občutek, da so si Naceta vzeli kot igro, ki je trajala le en dan. Namenoma otrok nisem spominjala na vsebino včerajšnjega dne, ker sem upala, da ga bo kdo omenil brez namigov. Starejši otroci so bili prijetno presenečeni, ko so ga zagledali, ampak Tina sprva ni pustila, da bi bil Nace v ospredju. Želela ga je imeti zase in posledično je pridobila večjo pozornost otrok. Proti koncu dejavnosti ji je s pomočjo lutke, ki jo je vodila, uspelo sodelovati z nami in dajati pobude. Običajno otroci, ki potrebujejo pozornost, želijo največ igre z lutko – ljubljencem. V tej skupini je bila tudi Nina, ki je zgodbi sledila, sodelovala, se spogledovala z lutko in bila brez predlogov za nadaljevanje zgodbe.

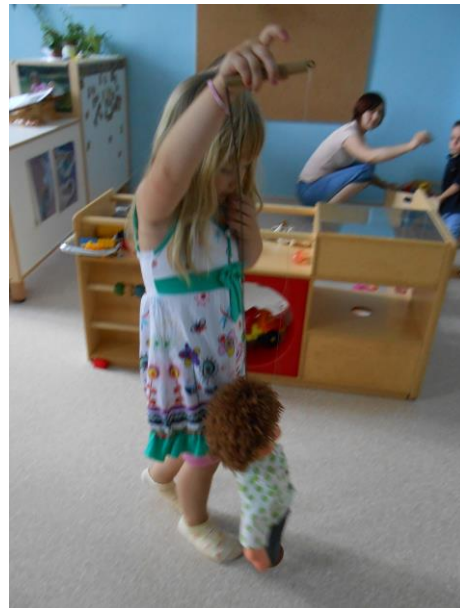
Na splošno so starejši otroci pokazali veliko zanimanja za sodelovanje pri mojem pripovedovanju in nadaljnjem ustvarjanju zgodbe, medtem ko sem mlajše otroke s težavo pritegnila in obdržala pri sami dejavnosti. Mislim, da so na to razliko najbolj vplivale njihove izkušnje s simbolno igro (ki so tudi razvojno pogojene) ter čas dneva in vreme. Zaradi zelo toplih poletnih dni se čas po zajtrku izkoristi za gibanje na prostem in pred kosilom so bili trenutki usmerjene koncentracije kratki. Verjamem, da bi pri mlajših otrocih dobila več zanimanja, če bi dejavnost izvajala v zgodnjih dopoldanskih urah.

3. dan: Nace se vključuje v spontane igre otrok

Ko smo prišli s sprehoda v igralnico, je Tina takoj začela iskati Naceta. Hitro ga je našla v kuhinjskem kotičku in ga prinesla k drugim otrokom. Z Nacetom sem se začela pogovarjati in Tina, ki je vodila Naceta, mu je posodila svoj (spremenjen) glas in odgovarjala. Tudi drugi otroci so me posnemali in začeli komunicirati z Nacetom. Čez nekaj časa je Tina posedla Naceta za mizo in mu prinesla igračo, da bi se igral. Podajala mu je navodila igre in hkrati premikala njegove roke.

Slika 11: »Poglej Nace, tako se igraš.«
(foto Helena Penko)

Slika 12: Raziskovanje tehničnih lastnosti marionete.
(foto Helena Penko)

Z Nacetom se ni nihče igral. Začela sem ga voditi in šla do Ajde, ki je vozila tovornjak. Nace jo je prosil za prevoz in kar nekaj časa ga je prevažala po igralnici, dokler nismo prišli do »morja«. Nace je šel plavat in Martin je prišel k njemu loviti ribe. Z Nacetom sem še napletala zgodbo in vedno več otrok se je priključilo naši igri. Filip mu je posodil motor, ker je Nace moral iti na dolgo pot, Martin je zidal hišo za Naceta, Ajda je vozila gradbeni material, Vid je nakupoval pohištvo za novo hišo ... Ko so postali lačni, je Martin poklical picerijo. Ker se je po telefonu dolgo pogovarjal, je štiriletna Daša raje spekla rulado ... Otroci so bili zelo ustvarjalni pri razpletanju zgodbe in iskanju simbolnih predmetov. Sodelovali so otroci vseh starosti, vendar so starejši dajali pobude in navodila mlajšim.

Ta dan je poskusila voditi Naceta tudi Daša. Čeprav je bil ročaj osnovnega vodila lutke zanjo previsok, ga je poskušala usmerjati kot jaz. Predala ga je Marku, ki mu je šlo bolje, saj je malo višji. Nina se ni priključila naši skupinski simbolni igri in igri posameznikov z Nacetom, je pa bila v bližini in opazovala. V nekem trenutku sem Naceta posedla v knjižni kotiček in odšla proč. Nina je odšla k Nacetu in se usedla k njemu. Nekaj časa ga je v tišini raziskovala, nato vzela eno od knjig in jo gledala skupaj z njim.

Kosilo. Naceta sem posedla za mizo. Stoli ob tej mizi so bili takoj zasedeni. Eva ni hotela sedeti za mizo z drugimi otroki, ampak je hotela jesti le ob vzgojiteljici. Povabila sem jo k mizi, kjer je sedel Nace, in takoj je bila pripravljena sedeti z otroki. Nacetu se je smejala in bila ves čas pozorna nanj.

Marko je dejal, da je Nace samo igrača, ki ne jé. Drugi so bili tiho, v pričakovanju. Nacetu sem dala malo juhe, ki sva jo skupaj pojedla. Še nekaj otrok je vstalo od mize in prišlo bližje pogledat, če sem Nacetu res nalila pravo juho, ker so trdili, da Nace ni pravi fantek in da ne more jesti. Bili so začudeni, nasmejani. Kosilo je potekalo v sproščenem vzdušju, otroci so se brez kakršnih koli besednih spodbud potrudili, da so bili krožniki prazni. Še posebej pri Evi smo bili veseli tega dosežka. Po koncu kosila je hotel Nace pospraviti svoj krožnik, ampak mu je Eva priskočila na pomoč in ga pospravila namesto njega, Martin pa mu je z veseljem pospravil lonček. Nato ga je odnesel na prazen ležalnik in ga pogrnil. Drugi otroci so ga opazovali, vendar niso nič komentirali.

Slika 13: Eva ves čas opazuje Naceta.

(foto Helena Penko)

ANALIZA

Le pri Tini sem dobila občutek, da pričakuje Naceta nekje v igralnici zaradi izkušnje včerajšnjega dne. Danes z Nacetom ni bežala in ga ni izmikala otrokom. Že pri prvem stiku je svoje veselje ob najdbi hotela deliti z drugimi otroki in to sem hitro izkoristila. Uspelo mi je doseči, da se je z menoj pogovarjala preko lutke. Odgovori niso bili bogati, vzela si je čas za razmislek, ampak jaz sem bila s tem zelo zadovoljna. Na večino vprašanj, ki jih postavi vzgojiteljica, navadno ne ve odgovora ali hitro odgovori nekaj čisto drugega. Predvidevam, da je včasih to posledica želje po pozornosti, v večini primerov pa preprosto ne najde pravih besed. Doma se pogovarjajo le v albanščini. Jezik lahko, še posebej pri tujejezičnem otroku, predstavlja veliko oviro pri vključevanju v komunikacijo.

V primerjavi s prejšnjima dnevoma si je Nace izbral nekaj več mesta v skupini. Otroke je zanimal, skoraj vsi so ga vključevali v svojo igro, bili v stiku z njim. Imela sem občutek, da je bilo v tem dnevu manj nezaželenih vedenj, kot so jemanje igrač, kričanje, prerivanje. Še najbolj je izstopal Filip, ki je Naceta večkrat pocukal za lase ali ga frcal v obraz. Otroci so se

ob tem vznemirjali in Filipa kregali, naj neha. Da so drugi otroci lahko samostojno nadaljevali igro z Nacetom, sem Filipa raje povabila v drug kotiček, da sva se igrala in mu na tak način posvetila svojo pozornost.

Martinova igra je pogosto bolj individualna, ker zna povzdigniti glas, če se njegov partner v igri igra drugače, kot on predvidi. Danes se je veliko igral z različnimi otroki. Skupni imenovalec v igri je bil Nace. Iz dnevnega zapisa se vidi, da je bil do njega zelo ustrežljiv.

Zanimivo mi je bilo opazovati Nino. Od prvega dne do trenutka v knjižnem kotičku ga je zelo pogosto opazovala in bila v njegovi bližini, ni pa se ga dotaknila ali komunicirala z njim. Potreben je bil trenutek, ko ni bilo nikogar v Nacetovi bližini, da je navezala stik z njim. Ravno tako je bila tudi Eva pretežno v opazovalni poziciji, ampak ga je nekajkrat šla pobožat. Zelo spodbudno je nanjo deloval v času kosila, saj navadno noče jesti, če ni blizu njene najljubše vzgojiteljice. Druge odrasle osebe v vrtcu ji niso pomembne in pri njih ne išče tolažbe.

4. dan: Nace se igra in tolaži

Ajda me je na igrišču vprašala, kje je Nace. Pridružilo se ji je še nekaj drugih otrok. Odgovorila sem, da nas verjetno čaka v igralnici. V garderobi so se otroci hitro preobuli, da bi lahko šli poiskat Naceta v igralnici. Našlo ga je več otrok hkrati, ampak z nekaj grobosti si ga je izborila Tina, ki ga je tudi sicer imela večino časa med prosto igro. Pretvarjala se je, da je njen dojenček, in tej igri se je pridružilo še nekaj drugih deklic. Nacetu so našle otroške copate, ki so mu bili popolnoma prav. Na to so bile zelo ponosne, zato so vsakemu otroku in odraslemu pokazale novost pri Nacetu.

Ajda je prišla s tovrnjakom do Naceta in ga, tako kot včeraj, želela peljati na izlet. Odvila se je včerajšnja zgodba, ampak v krajši obliki in z manjšo skupino otrok. Tovornjak, ki ga je vozila Ajda, si je hotel na silo izboriti Filip, vendar se je Ajda branila. Prišla sem zraven in Nacetu posodila glas, naj Filip počaka na postaji ob morju, kjer bosta lovila ribe. Filip me je pogledal in ko je Nace ponovil prošnjo, je izpustil tovrnjak, da ga je Ajda lahko peljala dalje. Čutila sem njegovo razočaranje, zato sem ga vodila do postaje ob morju. Tja je res prišla Ajda

z Nacetom, ki ga je predala Filipu, da skupaj lovita ribe, dokler ne naredi krog po igralnici. S tem razpletom je bil Filip zadovoljen in igra se je lahko nadaljevala.

V knjižnem kotičku se je Nina že nekaj časa pretvarjala, da spi na blazini. Prišla sem z Nacetom in z njim brala knjigo. Pridružila se nama je Nina, ki je obračala liste. Počasi je prišlo vedno več otrok, ki so se posedli v bližini in poslušali pravljico. Po koncu branja sem pustila otroke same z Nacetom. Vzeli so knjige in Nacetu razlagali, kaj piše v njih.

Malo pred kosilom je Eva začela jokati. Pristopila sem k njej, ampak mi je ni uspelo potolažiti. Odnese sem jo v knjižni kotiček, kjer je bil Nace. Oba sem posedla na kolena in Eva je prenehala jokati. Naceta je opazovala in na moja vprašanja, spodbude ni odgovarjala. Vzela sem knjigo in jo podala Evi. Eva je začela obračati liste in s prstom kazati Nacetu slike. Potolažila se je in postala boljše volje.

Kosilo. Tina je prinesla Naceta za mizo. Klara mu je podložila blazino na stol, da je lažje sedel. Tudi Vid in Eva sta odšla po blazino, ki sta si jo položila na svoj stol. Vid je med kosilom odnesel blazino nazaj na svoje mesto, saj ga je motila, Eva pa je z njo vztrajala. Tudi ko se je presedla, si jo je nesla s seboj. Jure, Eva in Vid so sedeli za sosednjo mizo, ampak to jih ni oviralo, da ne bi Nacetu hodili kazati svojih praznih krožnikov. Med kosilom je Nace večkrat opomnil Tino in Filipa, da bi rad kosilo pojedel v miru. Vztrajno sta ga prijemala in cukala ter se temu smejala. Ko je Nace »pojedel«, sem ga brez besed vodila do ležalnika in ga dala spat. Moj odgovor na vprašanja otrok, kaj se je zgodilo, je bil, da je Nace verjetno užaljen, ker ga nekateri niso hoteli slišati, da bi rad v miru pojedel kosilo. Nekateri otroci so izrazili skrb, ali si je Nace »umil« roke pred spanjem. To ni nič nenavadnega, saj gre Nace z nami tudi v umivalnico. Eva je pospravila posodo za Nacetom.

ANALIZA

Prejšnji dan je Tina z drugimi otroki bolj sodelovala v igri kot ta dan. Ta dan je prevzemala izrazito vodilne vloge, usmerjala je igro. Spremembe ne pridejo v enem dnevu, se pa kažejo manjši znaki v napredku k boljšim socialnim odnosom z otroki.

Filip, ki je zelo redkobeseden, predvsem zaradi neznanja slovenščine, si od otrok večino igrač izbori na silo. V igro z Ajdo sem vstopila zato, da mu tudi z zgledom pokažem, kako se rešuje konflikte. Bistvo spora ni bil tovarnjak (v bližini je bil še en podoben), ampak Nace.

Knjižni kotiček sem izkoristila, da sem dala Nini ponovno možnost navezovanja stika z Nacetom. Posledica je bila, da se je tej dejavnosti pridružilo še nekaj drugih otrok (med njimi tudi Jure, Urška), ki so Nacetu predstavljali svoje poglede na vsebino knjige. Med seboj so dobro sodelovali, se poslušali, nihče ni močno izstopal. Eva se je takrat igrala drugje, ampak verjetno je otroke v knjižnem kotičku opazovala, saj se je s knjigo v roki ob Nacetu podobno vedla.

Eva je jokala zaradi osebne stiske, verjetno ker se je spomnila na svoje starše. Moje tolažbe ni sprejela, Nacetovo pa. Do Naceta je postala bolj odprta, kar je vidno tudi iz dogodkov, ko ponavlja za Nacetom. Tudi Vid rad ponavlja za Nacetom, ampak z manjšo zagnanostjo kot Eva. To tudi pomeni, da sem morala paziti, kakšne navade in besede sem posredovala preko Naceta, ker so bile za otroke pomembne in so jih sprejemali. Nace je močnejši od mene, kar me veseli.

Upam, da bom z igranjem Nacetove užaljenosti kaj dosegla pri Tini in Filipu, saj se med obroki pogosto podobno vedeta tudi do drugih otrok. Takrat ju vzgojiteljica presede drugam.

5. dan: Nace in spontana igra otrok

Z Nacetom se je najprej igrala predvsem Tina. Usmerjala ga je in mu posojala glas. To so želeli delati tudi drugi otroci, ampak jim Tina ni pustila. Ko si je želela druge igre, je Naceta dala meni. Do mene je prišel Jure in naju z Nacetom povabil, naj se skupaj igramo z lesenimi kockami. Prepustila sem se njegovemu vodenju igre (Naceta sem usmerjala jaz), drugi otroci so se igrali v najini bližini z drugimi igračami. Marko se je pogosto pripeljal mimo s tovrnjakom, da bi ga Nace pomagal popraviti. Martin je Juretu pomagal pri zlaganju kock, pri čemer sta dobro sodelovala.

Eva je jokala in je sama prišla do mene in Naceta. Vzela sem jo v naročje in začela je objemati Naceta ter ga božati. Nato je šla po otroški voziček in z njim prevažala Naceta po igralnici.

Jure je Naceta posedel za mizo, da bi risal. Naceta je usmerjal in mu posojal svoj glas. Skupaj sta narisala dinozavra. Jure si je šel poiskat drugo igračo, zato sem vzela Naceta in se pogovarjala z Ajdo, ki je še risala. K nama je prisledla tudi Tina, ampak naju je samo opazovala in poslušala, kasneje pa Nacetu dajala napotke, kako naj riše. Pritekel je Jure in se pohvalil Nacetu, da mu je uspelo sestaviti poseben avto.

Pri kosilu se je Tina usedla k Nacetu. Preko Naceta sem jo nagovorila, ali mu bo tudi danes nagajala, ker mu tisto včeraj ni bilo všeč. Toda namesto odgovora se je presedla za drugo mizo. Med kosilom je malo ponagajala sosedom, vendar toliko, da ni bilo pretirano moteče.

ANALIZA

Tina kaže izrazito željo po pozornosti otrok in odraslih, zato ji ustreza, če ima ona Naceta, ko si ga želijo tudi drugi otroci. Ko jo vsi »ignoriramo«, si gre raje poiskat drugo igro, največkrat se komu pridruži in prevzame vodilno vlogo. Včasih nekateri otroci, predvsem mlajši, to dopuščajo, včasih pa jo podijo stran. Tina si želi družbe, da zadosti svojim potrebam, ampak si mora še izpopolniti socialne veščine, da bi jo drugi otroci res sprejeli.

Nace je za Jureta postal pomembna oseba, saj se rad veliko pogovarja z njim. Preko Naceta si sam pove odgovore oz. komentarje, kot da bi bil najboljši prijatelj.

Eva je našla način, kako se potolažiti, ko je v stiski in ni v bližini njene najljubše vzgojiteljice. Nadomesti jo lahko Nace.

Nisem pričakovala, da se bo Tina presedla za drugo mizo, ko sem preko Naceta komentirala včerajšnje dogajanje. Zato sem v dilemi; ali me ni razumela, da se Nace želi z njo le pogovoriti in je to razumela, kot da se mora presesti, ali pa je bila zdaj ona užaljena in se je odmaknila od Naceta.

6. dan: Ustvarjanje nadaljevanja zgodbe z lutko mačke in miši

Po zajtrku smo se zbrali v jutranjem krogu, kjer sem s pomočjo Naceta otroke spodbudila k opisovanju svojih doživetij čez vikend. Nekaj starejših otrok je povedalo, kam so šli na obisk, s čim so se igrali, drugi pa so molčali. Bili so mirni in zadržani. Nace je začel prepevati

pesmi. Temu so se pridružili vsi, še posebej radi so prepevali pesmi s kretnjami. Nace je otroke naučil novo pesem s kretnjami, ki je bila otrokom všeč, zato smo jo večkrat ponovili.

Nace je ostal z otroki v igralnici, jaz in še šest drugih otrok 2. starostnega obdobja pa smo odšli v sosednjo, prazno igralnico. V dveh škatlah so nas čakale papirnate miši in mačke (otroci jih poznajo že iz dejavnosti, izvedene pred prihodom Naceta), ki so jim otroci dorisali še oči in brke. Jure je hotel imeti mojo že dokončano miš, ker da ne zna narisati oči. Rekla sem mu, naj vsaj poskusi, šele potem bo vedel, ali jih zna narisati. Jure: »To je neumno, te miši so neumne, vse je neumno.« Povedala sem mu, da gre lahko nazaj k drugim otrokom, če noče biti z nami. Odločil se je, da bo raje ostal. Posvetila sem se drugim otrokom. Nekaj časa se je spogledoval z mišjo, nato pa vzel flomaster in hitro narisal dva črna kroga na mišji in mačji glavi. Na glas je vsem oznanil, da je že končal in pohvalila sem ga, ker se je potrudil. Drugi otroci so si vzeli več časa za ustvarjanje in v tem času je Jure skoraj uničil svojo lutko miš z lutko mačke (jo je »jedla«). Tudi drugi fantje so ga posnemali.

Slika 14: Dokončevanje lutk.
(foto Helena Penko)

Slika 15: Uprizoritev zgodbe o miški in mački.
(foto Helena Penko)

Otrokom sem zaigrala kratko zgodbo o miši in mački, ki ni imela zaključka. Zaključek so morali sestaviti otroci, zato so se razdelili v pare, poiskali svoj kotiček v prostoru in se poskusili dogovoriti, kaj bi uprizorili. Postavila sem pravilo, da mačka ne sme pojesti miši. Otroci so imeli težave pri podajanju idej. Pri vsakem paru sem se malo ustavila, da sem jih spodbudila, usmerila k razmišljanju. Nina in petinpolletna Lara ter petletni Žan in Aljaž so oblikovali nekaj zgodbe, Jure in štiriletni Jan pa sta z lutkama skakala po zraku, nista bila pripravljena razmišljati vsaj o kraju dogajanja.

Po nekaj minutah sem jih povabila k našemu odru. Najprej sta zgodbo predstavili Nina in Lara. Bili sta bolj redkobesedni, ampak po dobri minuti je zgodba stekla. Pobude je dajala Lara, Nina ji je sledila. Zgodba je vključevala veliko tistega, kar je bilo v moji uvodni zgodbi. Žan in Aljaž sta skoraj tri minute samo držala lutke na odru in nič spregovorila. Po minuti in pol sem ju poskušala z vprašanji usmerjati k idejam in počasi se je njuna zgodba začela odvijati. Ko je zopet nastala tišina, sem malo počakala in ju nato ponovno spodbudila z vprašanji. Jure (s spremenjenim glasom) in Jan sta najprej odigrala skoraj isto zgodbo kot Lara in Nina, nato pa si sproti izmišljevala zgodbo z veliko ponovitvami. Jure je v začetku Jana spodbujal, da bi kaj povedal z mišjo, ampak ker se je bolj skrival za odrom in bil tiho, je prevzel vodilno vlogo. Proti koncu sta se igrala s svojimi lutkami le za odrom, skrito očem gledalcev.

Ko smo prišli nazaj k drugim otrokom, ki so se že odpravljali na igrišče, sem opazila, da je Nace na previjalni mizi, izven dosega otrok. Pomočnica vzgojiteljice mi je razložila, da so z njim grdo ravnali, zato ga je pospravila. Pri kosilu je Tina šla po Naceta in ga posedla za mizo, ampak ga je pomočnica ponovno odstranila na previjalno mizo, da se ne umaže. Tam je Nace ostal nedotaknjen do naslednjega dne.

ANALIZA

Otroci so se z Nacetom radi igrali in mu marsikaj povedali med prosto igro, ampak pri tokratnem jutranjem krogu so bili bolj zadržani in le nekateri so mu povedali nekaj stvari. Mislim, da so vseeno preveč čutili prisotnost in pričakovanja odraslih, da bi se popolnoma sprostili, ali pa so imeli občutek, da se jim ni zgodil noben poseben dogodek v preteklem vikendu. Kot metodo sproščanja in umiritve rada uporabim tudi pesem in tudi tokrat je dobro vplivala na otroke, saj so se ji pridružili vsi otroci.

Cilj današnje lutkovne dejavnosti je uvajanje otrok na pripravo in izvedbo lutkovne predstave. Ker otroci do sedaj še niso imeli podobnih izkušenj, sem jim pokazala, kaj pričakujem od njih in jih minimalno usmerjala, saj sem želela otrokom pomagati k napredku in ne navidezni lepoti predstav. Pomemben je proces in ne cilj.

Osrednji namen dejavnosti sta bili priprava in izvedba predstave o miši in mački. Zato sem otrokom ponudila že vnaprej sestavljene lutke, ki so jim dorisali samo oči in brke. Vedela sem, da Jure zna dokončati lutke, ampak želja po pozornosti in verjetno tudi slabša

samopodoba sta pri njem sprožili obrambni mehanizem, da ne zna in je dejavnost označeval za neumno. Moja spodbuda, tišina in lutka sama so pripomogli k premagovanju teh ovir.

Nina in Lara sta pri sestavljanju zgodbe pokazali največ ustvarjalnosti in samostojnosti. Mojih spodbud skorajda nista potrebovali. Na začetku sta bili sramežljivi, nista vedeli, kako začeti, ampak Lara je prevzela pobudo in sta začetek zaigrali, kot sta si ga zamislili, nadaljevanje pa sta sestavljali sproti. Vsebina predstave je imela rdečo nit.

Aljaž in Žan brez mojih spodbud in vprašanj nista vedela, kaj bi počela. Lutke sta držala v rokah, ju malo preizkušala in gledala naokrog, kot da bi iskala ideje. Z mojo pomočjo sta pri pripravi sestavila nekaj zgodbe, ki jo v predstavi nista uporabila. Dolgo časa sta držala lutki na odru v tišini. Ker prepogosto opažam, da vzgojiteljice damo otrokom premalo časa za odziv, sem hotela Aljažu in Žanu dati dovolj časa, da poskusita sama nekaj ustvariti, vendar sem v tem primeru predolgo čakala. Ob zadregi otrok bi morala kakšen trenutek prej vskočiti v igro bodisi z vprašanji in nasveti ali vključitvijo v dialog. Še posebej zato, ker predvidevam, da je bila glavna ovira za okrnjeno ustvarjalnost pomanjkanje izkušenj.

Jure je bil vodja v timu. Jan mu je predvsem sledil in ponavljal njegove ideje. Pri pripravi sta se igrala z lutkami, kot se jima je zazdelo v tistem trenutku. Nisem čutila povezave z zgodbo, ki sem jo pred tem uprizorila. Na začetku predstave nista vedela, kako bi začela, zato sta uprizorila podobno zgodbo kot Lara in Nina. V nadaljevanju pa sta predvsem ponavljala iste besede in gibe, kar je gledalce začelo zelo dolgočasiti, sploh ko sta igro prenesla za oder. Mislim, da sta takrat pozabila na nas in ju je igra ponesla v svoj svet. Čeprav sta večino zgodbe kopirala, smo gledalci težko povezovali vsebino v smiselno celoto.

Otroci so želeli videti tudi posnetke predstav, zato smo si vzeli čas še za to. Radi so se opazovali. Jure je komentiral, da so bile predstave »dolgočasne in brezvezne«, zato sem mu pojasnila, da mora vsak igralec veliko vaditi, če želi pripraviti dobro predstavo, saj vaja dela mojstra. Na to ni imel komentarja.

Pomočnica vzgojiteljice je bila pretekle dni odsotna, zato ni poznala namena lutke Naceta v skupini. Ni želela, da se poškoduje, zato ga je otrokom raje prepovedala. To je past marsikatero strokovno delavke. Pozabljamo, da lutke naredimo za otroke, ne zase. Zato

moramo vzeti v obzir, da se lutka lahko obrabi in uniči. Vendar to hkrati pomeni, da smo otrokom dali možnost kreativne dramske vzgoje in pripomogli k njegovi rasti.

Ko je bila lutka prvič odstranjena od otrok, nisem naredila nič. Tudi pri kosilu nisem storila ničesar. Nisem ravnala prav, otrokom bi morala vrniti Naceta in pomočnici vzgojiteljice takoj povedati, naj otrokom pusti igranje z njim. Čutila sem razočaranje otrok, ker ni jedel kosila z nami. Otroci so se ga navadili in jim je predstavljal prijetno rutino.

7. dan: Zgodba o miškah v dveh različnih lutkovnih izvedbah

Ob mojem prihodu v igralnico je bil Nace še vedno na previjalni mizi. Tina, Filip in Daša so me pozdravili in začeli spraševati, kaj počne Nace. Izročila sem jim ga. Naceta so božali in mu namenili prijazne besede, nato ga je Tina usmerjala po igralnici, da pozdravi druge otroke in si poišče igračo.

Otrokom sem predlagala, naj gre Nace z nami na sprehod, česar so bili zelo veseli. Poskrbeli so, da si je obul čevlje, se namazal s sončno kremo in mirno čakal na klopi. Večina otrok se je brez obotavljanja uredila in se usedla na klop z Nacetom. Po navadi morajo vzgojiteljice vložiti kar nekaj truda, da otroci preobuti čakajo na klopi do odhoda. Po sprehodu smo šli na igrišče. Dvoletne Larise še nisem slišala govoriti, ampak ta dan je na igralu nekaj razlagala Nacetu. Daša se je z njim sprehajala in si ogledovala okolico, ko se je njeni igri pridružila Urška. Pretvarjali sta se, da z Nacetom sadita semena na njivi. K njima je pristopil dvoletni Aleš, ki jima je prinašal semena (kamenčke), da bi se Nace naučil vrtnariti. Tudi mene so prišli iskat in me vključili v igro, da ocenim njihove »pridelke«. Daša je držala Naceta, vendar se je vedno pogovarjala naravnost z menoj, čeprav sem se jaz pogovarjala z Nacetom. Tudi Aleš in Urška sta nagovarjala Naceta, ampak Daša se ni vživela vanj.

Tina: »Mi daš Naceta?«

Daša: »Moraš reči prosim.«

Tina: »Prosim, mi daš Naceta?«

Daša: »Na.«

Tina: »Hvala.«

S šestimi otroki 1. starostnega obdobja sem ponovila gibalno zgodbo »Miški gresta v živalski vrt« (glej 2. dan). Štirje otroci, ki so zgodbo poznali iz prejšnjega tedna, so mi pomagali pri pripovedovanju in se pri gibih zelo potrudili. Otroka, ki zgodbe nista poznala, sta ponavljala za nami, ampak bolj previdno. Z gibalne zgodbe smo prešli na lutke. Otrokom sem razdelila papirnate miši, sama pa sem z malimi plastičnimi živalmi igrala druge vloge. Preko njih sem otroke spodbujala, da so tudi sami pripovedovali zgodbo. Veliko sta k poteku zgodbe prispevali Urška in triletna Ida, drugi so jima bolj sledili. Sprva se je zgodba odvijala po že znani osnovi, ampak počasi so otroci dodajali vedno več svojih idej. Na koncu so miši prinašale hrano in se igrale z mačko, ki je bila vegetarijanka.

Tina je Naceta pri kosilu posedla za mizo, sama pa šla sedet k sosednji. A k njemu je prišel sedet Žan, čeprav za to mizo nikoli ne sede, »ker je samo za majhne otroke«. Večina otrok je Nacetu prinesla pokazat prazen krožnik. Daša in triletni Rok sta poskrbela, da je Nace šel počivat na ležalnik.

Slika 17: Počitek. (foto Helena Penko)

ANALIZA

Otroci, še posebej Tina, so bili veseli, da so se lahko spet igrali z Nacetom. Veseli so bili predloga, da gre z nami tudi ven. Mene pa je veselilo, da se nihče od otrok ni igral z njim individualno, ampak je otroke združeval pri igri. Urška, ki navadno ves čas sledi odraslim osebam in se kljub spodbudam ne vključi v igre drugih otrok, je sama pristopila do Daše in Naceta ter se zaigrala z njima.

Tina je imela še vedno težave, da si je igrače (tudi Naceta), s katerimi se je želela igrati, najraje od otrok izborila na silo. Dialog z Dašo je zelo velik korak k iskanju možnosti reševanja situacij na nekonflikten način.

Otrokom je že znana zgodba o miškah zelo pomagala pri ustvarjanju zgodbe v lutkovni obliki. Presenečena sem bila, da so vsi aktivno sodelovali skoraj 40 minut, nihče si ni šel poiskati druge igre. Miške so držali v rokah ali imeli nataknjene na prstu ter besedno in predvsem nebesedno komunicirali preko njih. To je za otroke 1. starostnega obdobja kar lep dosežek.

8. dan: Nace pri sprejemu otrok in igri na igrišču

Eva in Vid sta ob prihodu v vrtec v garderobi jokala. Upirala sta se mami pri preobuvanju in ko so prišli do vrat, sta silila v njeno naročje. Vzgojiteljica se je že pogovarjala z njima in ju vabila v igralnico. Pristopila sem do njih z Nacetom. Vid je utihnil in ga gledal, Eva pa je še naprej jokala. Nace ju je začel vabiti k igri in Vid je stopil do njega ter ga prijel za roke, kimal je na vprašanja. Bil je pripravljen vstopiti v igralnico in se igrati z Nacetom, vendar sem z Nacetom vztrajala, da bi se bilo še lepše igrati tudi z Evo. Eva mi je prisluhnila in počasi je dovolila mami, da jo spusti na tla. Prijela je Naceta za roko in solznih oči odšla v igralnico. Skupaj smo šli po različne vtikanke in po približno petih minutah je bila Eva nasmejana in dobre volje.

Z Nacetom sem se sprehajala po igrišču in nagovarjala otroke, se z njimi igrala. Urška se je že od prihoda na igrišče držala bolj proč od drugih otrok, veliko je sedela na klopi in opazovala druge otroke. Preko Naceta sem ji predlagala, da bi se žogala, kar je sprejela. Po dobri minuti je prišla do naju Ajda z željo, da bi se pridružila igri. Nace je vprašal Urško, ali jo sprejmeva in Urška je pritrdila. Še nekaj časa sem se žogala z njima, nato pa sem vodenje Naceta predala Urški. Igro sta nadaljevali brez moje prisotnosti.

Martin je pri igri z Nacetom veliko tekal po igrišču. Pri tem ga je večino časa vlekel po tleh, saj je bil osredotočen na lovljenje otrok. Pomočnica vzgojiteljice ga je okregala, da tega ne sme početi in da ne bi slučajno še kdaj prijel Naceta. Martin je moral Naceta predati drugemu otroku. Ko smo se odpravljali nazaj v vrtec, me je Martin previdno vprašal, če lahko on danes spremlja Naceta po poti. Seveda sem mu dovolila in čutila sem njegovo veselje, ker je lahko bil z Nacetom.

Otroci so pregledali, kako rastejo rastline na njihovem vrtičku. Vzgojiteljica je nabrala nekaj korenja, ki ga je otrokom ponudila pri malici. Tina je vzela Naceta v naročje in mu dajala jesti (vsak grizljaj je dala Nacetu pred usta, nato pa ga sama pojedla).

Slika 18: Poskušanje svežega korenčka.
(foto Helena Penko)

ANALIZA

Nace se je preizkusil v vlogi »blažilca« pri ločitvi otrok od staršev. Vid je takoj dobro sprejel ponujeno pomoč pri ločitvi. Eva ga sprva ni videla kot ustrezno nadomestilo svoje mame, ampak počasi ga je sprejela.

Urška je sprejela Naceta za svojega prijatelja. Ko drugi otroci uporabljajo Naceta v svoji igri, si poišče igro v njihovi bližini, da jih lažje opazuje. Če pristopim k njej z Nacetom, mu rada prisluhne in sprejema njegove predloge za igro. Kažejo pa se tudi trenutki, ko se s pomočjo Naceta zaigra z drugimi otroki (predvsem deklicami), kar je bila prej redkost.

Iz dogodka med Martinom in pomočnico vzgojiteljice sem razbrala, kako hitro lahko po nepotrebnem spravimo otroka v stisko. Mogoče bi Martin res moral malo paziti, kaj počne z lutko med tekom, vendar zaradi tega prepoved ni bila potrebna. Martina je bilo strah grožnje, da ne bi smel biti več z Nacetom. Skoraj neopazno je prišel do mene in izrazil prošnjo, če lahko drži Naceta za roko. Vedno, ko smo z Nacetom odšli ven oz. se odpravljali nazaj v vrtec, sem ga jaz držala za osnovno vodilo, otroci pa za roke. Martin ni bil še nikoli v paru z njim, saj zaradi prijateljev ni čutil te potrebe. Najpogosteje sta držala Naceta za roko Filip in Aleš.

Med kosilom mi otroci vedno pustijo, da pomagam Nacetu jesti (to pomeni, da vse pojem jaz namesto njega), med malico pa so to vlogo prevzeli otroci. Do sedaj so Nacetu pomagali jesti Klara, Žan, Ajda, največkrat pa Tina. Tina zelenjave na splošno nima rada, ampak ta dan je pojedla kar nekaj korenčka (oz. ga je pojedel Nace).

9. dan: Nace v spontani igri otrok

Otroci so se igrali v peskovniku. Naceta so posedli nekaj metrov stran na klopco in Tina mu je nataknila sončna očala. Ko je minilo kar nekaj časa, sem se ga odpravila iskat, da bi ga nesla med otroke, ampak me je Tina dohitela in mi povedala, da se sonči. Torej sem ga pustila. Kmalu so imeli otroci na razpolago tudi vozila za igro. Tina ga je vzela s seboj na kolo in ga prevažala. Ko je opazila, da jo nameravam fotografirati, mi je sprva pozirala. Rekla sem ji, naj pokliče še koga, da se slika z njo in Nacetom in poklicala je Urško. Urška, ki je stala nekaj metrov proč, se ji je odzvala, in na sliki se vidi, kako jo je Tina lepo sprejela.

Slika 19: Nace se sonči.
(foto Helena Penko)

Slika 20: Tina pokliče Urško za fotografiranje.
(foto Helena Penko)

Ta dan smo praznovali Janov rojstni dan. Vsak otrok je Janu segel v roko in mu zaželel vse najboljše. To je s Tinino pomočjo storil tudi Nace. Nato so se otroci posedli okrog mize, da bi Janu še kaj zapeli in se pogostili. Nace težko sedi za mizo, ker so stoli zanj prenizki. Samo enkrat sem pod Naceta podložila blazino in od takrat dalje otroci sami poskrbijo, da Nace dobro sedi za mizo.

Slika 21: Kako Nace sedi za mizo. (foto Helena Penko)

ANALIZA

Nace je že močno postal del dnevne rutine. Kar počnejo otroci, mora početi tudi Nace: jesti in piti pri obrokih, pospraviti posodo, si obrisati roke s papirnato brisačo, se obuti za ven, hoditi v vrsti, počivati na ležalniku ... Največkrat je Tina tista, ki poskrbi za Naceta, ampak pri tem ji pomagajo tudi drugi otroci. Na začetku so to počele bolj deklice, zdaj pa so se uveljavili tudi fantje.

Presenetilo me je, da je Tina za fotografiranje poklicala Urško, ki se je temu tudi odzvala. Med prosto igro se nikoli ne igrata skupaj, verjetno zato, ker ima Tina bolj glasen in hitro

spreminjajoč način igre, Urška pa tiho vztraja dalj časa pri isti dejavnosti. Da sta se za trenutek združili na prijeten način, gre najverjetneje zahvala Nacetu, ki ga obe zelo cenita.

10. dan: »Kako se je mucek naučil mijavkati« in mimične lutke

Ko se je Filip preobul v garderobi, je šel k Nacetu in ga prijel za roko. Pripravljen je bil za odhod na igrišče. Jaz sem Naceta usmerjala za osnovno vodilo in smo šli. Z Nacetom ni nič govoril, le z najbližjimi otroki. Govoril je malo in nisem razumela pomena večine njegovih besed. Zame ni bilo to nič nenavadnega, ker je bilo to njegovo običajno obnašanje do otrok in Naceta.

Otroci so se z Nacetom igrali različne igre predvsem na igralih. Ko se ni nihče igral z njim, sem ga posedla na prosto kolo. Po kakšni minuti ga je opazil Filip, ki ga je vrgel na klop in se šel peljat s kolesom. Še dvakrat sem posedla Naceta na prosto vozilo in vsakič ga je Filip močneje vrgel na klop, vozilo pa pustil pri miru. Popustila sem in Nace je kar nekaj časa ležal na klopi, dokler ni prišla Ajda in ga odnesla jest torto iz mivke.

Ko smo bili v stavbi vrtca, sem šestim starejšim otrokom predstavila zgodbo »Kako se je mucek naučil mijavkati«. Pomagala sem si s slikovnim prikazom zgodbe iz knjige *Travnik kliče* (Grginič in Majaron, 2011). Slike sem imela zakrite, da otroci niso takoj razbrali vsebine. Odkrivala sem jih postopoma in otroke spodbujala, naj povedo, kaj vidijo na sliki oz. kaj se zgodi v nadaljevanju zgodbe. Jure, Žan in Martin so veliko povedali in so bili nekako glavni pripovedovalci zgodbe, Tina, Aljaž in Nina pa so bolj poslušali, poimenovali so le živali na slikah. Na koncu zgodbe so fotografije mimičnih lutk. Otroci so jih opazili in me vprašali po pomenu. Navdušeni so bili nad idejo, da bi si izdelali lutke in zaigrali zgodbo. Še enkrat smo obnovili, kdo nastopa v zgodbi. Otroci so si sami izbrali vloge in pri tem niso imeli težav. Izstopala je le Nina, ki je bila ves čas tiho in je na koncu dobila vlogo metulja, na katerega so otroci skoraj pozabili. Otrokom sem poleg nogavic ponudila še veliko drugega materiala, tako da so lutke delali samostojno po svojih zamislih. Pomagala sem pri šivanjih delih, kljunu petelina in če so otrokom odpadali že nalepljeni deli lutk. Otroci so bili v svoje delo zelo zatopljeni in nihče ni stokal, da česa ne zna. Lutke so preizkušali, še preden so bile dokončane. Zgodbe nam še enkrat ni uspelo obnoviti, saj nas je v igralnici že čakalo kosilo.

Slika 22: Jure s svojim petelinom.
(foto Helena Penko)

Slika 23: Lutke na razstavi v garderobi.
(foto Helena Penko)

ANALIZA

Filip je bil predvsem na začetku bolj grob do Naceta, rad ga je cukal, udaril v glavo. Po nekaj dneh pa je to izginilo in je z Nacetom solidno ravnal in bil v stiku z njim. Najbolj mu je ugajala njegova družba na sprehodih. Ne znam si razložiti njegovega obnašanja na igrišču. Naceta je z jezo vrgel na klop. Z vsako ponovitvijo se je to stopnjevalo in tretjič je tudi mene malo grdo pogledal, v smislu: »Boš že nehala Naceta staviti na vozila?!« Mogoče se mu je pred tem zgodilo kaj neprijetnega in je tako izrazil svoje nezadovoljstvo? Ali je v Nacetu videl igračo, ki nima kaj iskati na kolesu? Ali je hotel le biti deležen moje pozornosti? Žal odgovorov na ta vprašanja nisem mogla dobiti, ker Filipa naslednjih šest tednov ni bilo v vrtcu.

Otrokom sem z zgodbo »Kako se je muček naučil mijavkati« hotela dati izkušnjo priprave lutkovne predstave. Ponudila sem jim zgodbo, ki jim je bila zanimiva in so aktivno sodelovali pri njenem pripovedovanju. Na ta način otroci bolje usvojijo vsebino, kot če bi samo jaz pripovedovala ob slikah. Zgodbo smo še dvakrat ponovili: ko smo ugotavljali, kdo vse nastopa, in med samim izdelovanjem lutk. Pri izdelovanju lutk so imeli otroci na razpolago veliko vrst nogavic, različnih vrst papirja in drugih dodatkov, da so lahko svoje ideje čim bolj uresničili. Velikokrat otroke omejujemo pri ustvarjanju, ker jim ponudimo samo eno ali dve vrsti materiala. Tako ima vzgojiteljica lažji nadzor nad potekom dejavnosti in otroci enostavneje pospravijo za seboj. Naše ustvarjanje je na koncu zahtevalo kar nekaj časa za pospravljanje, ampak njihovo veselje in svoboda pri ustvarjanju to odtehtata.

11. dan: Otroci zaigrajo predstavo o mucku

Nadaljevali smo lutkovno dejavnost o mucku, ki se je učil mijavkati. Zaradi odsotnosti Tine in Nine sta ta dan pri dejavnosti sodelovala Ajda in Miha. Ponovili smo zgodbo po sličicah. V glavnem sta pripovedovala Jure in Žan. Ker sta Ajda in štiriletni Miha prvič slišala zgodbo, smo jo ponovili še enkrat tako, da sta bila onadva glavna pripovedovalca, drugi pa smo samo pomagali, če se jima je zataknilo. Odšli smo po lutke in otrokom sem pustila nekaj trenutkov, da so jih preizkušali. Nato so si razdelili vloge glede na to, kdo je katero lutko izdelal, Ajda je vzela mucka, Miha pa metulja. Poskusili smo še enkrat obnoviti zgodbo z lutkami, vendar je zgodba slabše tekla kot ob sličicah. Poznali so zaporedje dogodkov, težave pa so jim delali dialogi, zato so jih večinoma nadomestili z glasovi živalskega oglašanja.

Odšla sem po veliko rjuho, ki sem jo nameravala napeti med dvema omarama, da bi dobili oder za predstavo (paravan). S to rjuho sem najprej pokrila otroke, kar jim je bilo zelo zabavno. Pod njo so se igrali z lutkami in si uprizorili mini predstavo. Nato so mi pomagali rjuho napeti in pritrditi pravo majhno drevesce. Navdušeno so kukali izza rjuhe in bilo jih je kar težko umiriti oz. pripraviti na ponovitev zgodbe. Vem, da bi si morali vzeti več časa za raziskovanje odra, ampak bližal se je dogovorjeni čas, ko naj bi se v vrtec vrnili drugi otroci.

Na vaji je Jure hotel biti s svojim petelinom ves čas na odru, hotel je imeti svojo predstavo, jaz pa sem mu dopovedovala, naj se drži zgodbe iz knjige. Tudi Martinu je bilo zelo težko čakati na njegov trenutek z volkom, zato je s svojo lutko govoril z drugimi otroki in bil pri tem glasen. Ajdi (mucek) in Aljažu (mama muca) je roka z lutko uhajala za paravan, tako da gledalci ne bi videli dogajanja. Zgodba se je odvijala zelo počasi, ker so se med seboj slabo poslušali in posledično niso vedeli, kdaj kdo vstopi v predstavo. Z lutkami so več pokazali kot povedali. Otroke sem morala veliko usmerjati. Ker so izgubili zanimanje za pripravo na predstavo, sem razglasila odmor in pustila otrokom, da počno, kar želijo.

Žan je dal pobudo, da bi postavili stole za gledalce. Jure mi je rekel, da bo gledalec in ne bo igral v predstavi. Poskusila sem ga prepričati, da bi v predstavi vseeno nastopil, ampak ni popustil. Zato se je Miha javil za vlogo petelina. Ko so otroci gledalci začeli prihajati, si je Jure premislil in se je odločil igrati metulja, »ker prvi nastopa.«

Slika 24: Predstava »Kako se je mucek naučil mijavkati.«

(foto Helena Penko)

Slika 25: Po predstavi. (foto Helena Penko)

Gledalci, med njimi tudi Nace, so se v tišini posedli na stole in čakali, kaj se bo zgodilo. Jaz sem bila z igralci za paravanom. Predvsem sem jim morala pokazati, kdaj kdo nastopa na odru. Aljažu in Martinu sem prišepetavala besedilo, s tem da Aljažu nisem bila v pomoč, saj je šepetal tako kot jaz. Kot na vaji so otroci imeli nekaj težav z držanjem roke nad odrom, ampak so se izboljšali. Na sploh so predstavo bolje uprizorili kot na vaji, za paravanom so bili bolj mirni, razen Jureta, ki je od strani ves čas kupal h gledalcem in se jim smejal. Vendar so bili gledalci bolj osredotočeni na lutke in so predstavo ves čas dobro spremljali.

Po predstavi so igralci razdelili svoje lutke mlajšim otrokom, ki so si jih z veseljem natikali in se z njimi igrali za odrom. Aleš je ves čas do kosila imel katero izmed lutk, se z njo sprehajal po igralnici in med igro »jedel« igrače, roke otrok ... Enako se je Urška ves čas igrala z različnimi lutkami, a le z volkom je »jedla« okolico. Ko ga je dobila, je nad njim pokazala več veselja kot pri drugih lutkah. Eva se je nekaj časa poigrala z lutkami, nato pa je raje sledila otrokom, ki so imeli lutke in so z njimi ustvarjali različne prizore. Tine je v svojo igro veliko vključeval Naceta, z njim se je igral kot s pravim prijateljem.

Slika 26: Prosta igra mlajših otrok.

(foto Helena Penko)

Slika 27: Prosta igra predvsem starejših otrok.

(foto Helena Penko)

ANALIZA

Moja tokratna najpomembnejša ugotovitev oz. potrditev je, da je otrokom treba dati več časa za pripravo na predstavo. Če otrok ne pozna zgodbe, sta dva dneva priprave premalo, sploh ker otroci še niso imeli močne izkušnje s pripravo lutkovne predstave. Ko smo imeli prvo vajo z odrom, sem vedela, da otroci še niso pripravljeni in da potrebujejo vsaj še en dan več za pripravo, ker zgodbe še niso popolnoma ponotranjili. Težave so imeli pri povezovanju gibanja lutke in govora. Ker pa sem bila z vzgojiteljico dogovorjena, da otroke na igrišču pripravi na ogled predstave, sem poskušala načrtovano dejavnost izpeljati do konca. Ob tem sem se zavedala, da otrokom ne puščam pretirane svobode v ustvarjalnosti in raziskovanju predstave, temveč da jih vodim predvsem jaz. To ni bilo prav. Odmor pred predstavo jim je zelo dobro del, saj so bili potem mirnejši in bolj zbrani. Dobra motivacija je bilo tudi občinstvo, saj so se hoteli izkazati pred otroki.

Gledalci so bili s predstavo zadovoljni in bi jo želeli videti še enkrat, če bi bili tudi igralci za to, vendar ker so igralci že uro in pol delali samo na predstavi in so si želeli še druge igre, sem dala pobudo, naj lutke predajo mlajšim otrokom. Ti so najprej poskušali posnemati igralce, nato pa so ustvarjali svoje zgodbe, individualno ali v paru.

Kaj so otroci pridobili s predstavo? Spoznali so novo zgodbo, jo usvajali preko slik, lutk, naredili mimično lutko. Ampak bolj kot to je bila pomembna izkušnja sodelovanja. Nekajkrat so prišli v manjše konflikte (pri delitvi vlog, prvi vaji), ampak so jih razrešili sami. Pri izdelovanju lutk so si pomagali in posojali pripomočke (namenoma sem jim dala le dvoje škarij in lepil). Včasih je Jure malo bolj izstopal od drugih, ampak še vedno se je prilagajal skupini in bil del nje. Le pri vaji mi je začel kazati, da mu je vsega skupaj dovolj in da hoče početi kaj drugega. Z njim sem imela težave jaz, ki sem ga silila v dejavnost, in ne drugi otroci. Če bi otroci imeli težave z medsebojnim sodelovanjem, predstave v tako kratkem času ne bi bilo.

Otroci, predvsem mlajši, so se po predstavi veliko igrali z lutkami, si uprizarjali mini predstave. Na izbiro so imeli tudi lutke iz preteklih dejavnosti. Sliki 26 in 27 prikazujeta, kako so se otroci raje igrali z lutkami, s katerimi so rokovali v vodenih dejavnostih, saj so jim bile bolj znane.

Opazam, da Martin v svoje igre pogosteje vključuje lutke, predvsem Naceta. Z vzgojiteljico sva mnenja, da so se njegovi izbruhi jeze in agresivnosti precej zmanjšali, tudi navodila in pravila bolje spoštuje.

12. dan: Med nas pride Snežko

Po zajtrku smo se vsi zbrali v jutranjem krogu. Naceta je vodila vzgojiteljica. Otrokom povem, da je še nekdo prišel z menoj v vrtec. Ampak najprej smo ga morali poiskati. Otroci so naštevati vsa možna skrivališča v igralnici, ampak šele, ko sem vstala in se malo sprehodila, so opazili, da imam zelo veliko kapuco. Tisti nekdo se je skrival v kapuci. Nataknila sem si ga na roko in otrokom povedala, da se bo pokazal, ko ugotovijo, kdo je. Otroci, predvsem starejši, so postavljali zelo veliko vprašanj. Ko je Nace (vzgojiteljica) vprašal, ali živi tam, kjer je veliko snega, so otroci kar hitro ugotovili, da gre za severnega medveda (plišasto ročno lutko). Nekaj otrok ga je prišlo pobliže pogledat in nežno pobožat. Ob tem so se malo prerivali, ampak ni bilo hudega. Snežko pove, da rad deli nežne objeme. Ko jih je začel deliti, so se otroci umirili in mirno počakali, da je Snežko prišel do vsakega posebej. Tisti, ki so stali, so po objemu kar sami od sebe odšli nazaj na svoj sedež.

Snežko je predlagal igro »Brž domov«, ki sem jo našla v knjigi *Travnik kliče* (Grginič in Majaron, 2011). Snežko je imenoval žival in otroci so jo posnemali (*Pride miška – tek, tek, tek. Pride ježek – cap, cap, cap. Pride kuža – hov, hov, hov. Pride zajček – hop, hop, hop ...*). Pri besedah »Pride Snežko – brž domov!« so se otroci skrili pod mize. Otrokom je bila igra zelo všeč in so jo pozneje ponavljali tudi sami s Snežkom.

Ko sem dala Snežka z roke, si ga je zelo želela Nina. Imela ga je večino časa in na začetku ga ni hotela z nikomer deliti. Čez čas ga je posodila Ajdi in Ajda drugim otrokom. Nina je bila ves čas v bližini Snežka in spremljala igro z njim.

Žan ima zelo rad lutke, ampak si tega ne upa preveč pokazati. Zaželel si je žabo, ki jo je izdelal, zato sva šla po lutke iz razstave v garderobi. Otroci so si kar nekaj časa podajali lutke in jih vključevali v svoje igre. Ko je bilo treba igrače pospraviti, je bil Žan najbolj zavzet, da se lutke (ki so se izgubile med igro) pospravi nazaj na njihov razstavni prostor.

Eva, še posebej pa Vid, svoji lutki navadno spremenita v grozečo pošast, ki vse pojé. Mislim, da se ta vzorec ponavlja predvsem zaradi posnemanja starejših otrok, ki to včasih vključujejo v svojo igro, poleg tega se bolje izrazita z glasovi in gibi, ker sta govorno šibka. Daša se je večino časa igrala z Nacetom v kuhinjskem kotičku.

Pri malici je Žan imel Naceta v naročju in ga hranil. Nina je imela Snežka in preko njega komunicirala z otroki. Ko smo se odpravljali na igrišče, se je Rok odločil, da se bo Nace igral v igralnici s Snežkom. Otroci so se strinjali.

Slika 28: Otroci ter Snežko in Nace med malico.

(foto Helena Penko)

Pri kosilu je Daša posedla Naceta poleg sebe in mu priskrbela vse potrebno za kosilo.

Hraniti sem ga morala pa jaz. Tudi spat ga je

dala in to na ležalnik poleg Roka. Ko je Rok to opazil, se je zelo zelo razveselil. Snežko pa kosila ni jedel, ker je pri predstavitvi povedal, da je samo ribe in jagodni sladoled. Med počitkom je bil na previjalni mizi.

ANALIZA

Otroci so zelo lepo sprejeli Snežka, bolj kot sem pričakovala. Še sama nisem mogla verjeti, kako sta Snežkov kratki pogovor z vsakim otrokom (»Kako ti je ime? Jaz sem Snežko. Me veseli, da sva se spoznala. Vesel sem, da si tukaj. Rad te imam.«) in objem umirila otroke. Ko sem s Snežkom naredila celoten krog, so otroci še kar mirno sedeli in še nekaj trenutkov smo ostali v tišini. Kako malo nežnosti potrebujejo otroci za svojo srečo in ugodje.

Nina se je včasih igrala z Nacetom, ampak šele ta dan sem pri Snežku začutila, da se je vanj »zaljubila« in da je našel pri njej posebno mesto. Mogoče zato, ker sem Snežka predstavila v luči nežnosti in prijaznih besed, česar po oceni vzgojiteljice v njenem življenju primanjkuje.

Danes je bil Nace malo bolj v ozadju, saj je Snežko imel glavno vlogo. Z njim se je še največ individualno igrala Daša v kuhinjskem kotičku. A ko so bili na vrsti obroki in počitek, so otroci pokazali zanimanje zanj. Otroci »zahtevajo«, da je del te rutine, saj jim predstavlja

nekaj prijetnega in spodbudnega. Otroci Nacetu še vedno kažejo svoje prazne krožnike. V največje veselje jim je, če pojedjo pred Nacetom, zato Nace (z mojo pomočjo) je počasi.

13. dan: Snežko deli objeme in pomaga izdelovati kužke

Eva se zjutraj ni hotela ločiti od mame, upirala se je in jokala. S Snežkom sem prišla do vrat in jo nagovorila. Prenehala je jokati in mu prisluhnila. S Snežkom sem jo povabila k sestavljanju sestavljanek. Eva je spustila mamo, se poslovila od nje in odšla v igralnico. Še nekaj časa sem jaz usmerjala Snežka, nato pa ga podala Evi. Stisnila ga je k sebi, se mu smehljala, božala in nadaljevala igro z vtikankami.

V jutranji krog sem prinesla Snežka. Na Naceta pa se otroci niso spomnili, čeprav sem jim dala nekaj namigov. Čakali so, da pride Snežko do vsakega otroka, ga objame in mu reče, da ga ima rad. Nekateri otroci so Snežku tudi vrnili objem. Zapeli smo pesem »Mi se imamo radi« tako, da smo vanjo vstavljali imena otrok.

Snežko je povabil otroke na delavnico v dveh skupinah. V prvi je bilo šest otrok 2. star. obdobja, v drugi pa en otrok 2. in trije otroci 1. star. obdobja. Snežko se je z otroki pogovarjal o mucah in kužkih. Starejši otroci so Snežku brez posebnih spodbud veliko povedali, mlajšim pa je Snežko zastavljal vprašanja, da je dobil kakšen odgovor. Snežko je povedal pesem:

*Kuža laja hov, hov, hov,
muca, hitro prid' domov,
da ulovila boš vse miši,
ki se skrivajo po hiši.*

(Grginič in Majaron, 2011, str. 21)

S starejšimi otroki jo je Snežko nekajkrat ponovil, tako da so jo otroci s pomočjo znali povedati. Ker nismo imeli kužka, ki bi to povedal našim (papirnatim) mucam, smo si jih izdelali. Tulec toaletnega papirja smo ovili z volno ter mu nalepili oči, usta in ušesa. Nina in Aljaž nista imela težav z navijanjem volne, drugi pa so malo stekali, da jim ne gre. Ko sta navila svojega, sta na Snežkovo pobudo pomagala tudi drugim v svoji skupini. Žan je prvi končal svojega kužka, drugi so se še trudili z izrezovanjem oči in ust. Prijel je Snežka, si ga nataknil na roko in objel vse otroke. Otrok to ni motilo.

V drugi skupini sem s Snežkom najprej vsem podelila objem in lepo besedo. Pesem sem petkrat ponovila, otroci so povedali zadnjo besedo v verzu. Trije mlajši otroci so imeli večje težave z navijanjem. Nekaj jih je imel tudi Martin, ampak je kljub temu rad pomagal Evi. Čeprav je lepilo še slabo držalo, smo se s kužki malo poigrali, zapeli in šli občudovat še druge kužke na razstavi.

Slika 29: Otroci in Snežko navijajo volno.
(foto Helena Penko)

Slika 30: Ogledovanje lutk, še posebej kužkov.
(foto Helena Penko)

Nace je ves dan sameval v knjižnem kotičku. Šele pri kosilu se je nanj spomnil Žan, ki ga je posedel k svoji mizi in mu pripravil vse potrebno za kosilo. Mene je poklical, da sem Nacetu dajala jesti. Med kosilom so se Jan, Martin in Rok pogovarjali z Nacetom ter mu razlagali, kaj vse znajo zložiti iz kock, kam bodo šli na morje ... Po kosilu je Žan nesel Naceta na ležalnik.

ANALIZA

Evi vsake toliko časa zjutraj ne ustreza iti v igralnico in to izrazi z jokom ter objemanjem starša. Ta dan ji je bilo še bolj hudo, ker je prišla brez Vida, brata dvojčka. Snežku je takoj prisluhnila in v njem našla tolažbo. Nekaj dni nazaj sem ob podobnem dogodku uporabila Naceta, ampak je potrebovala več časa, da se je ločila od mame in prišla v igralnico. Videti je, da Snežku bolj verjame kot Nacetu.

Otrokom so Snežkovi objemi in prijazne besede res všeč, zato jih je danes radodarno delil vsem. Čutila sem, da se otroci ob tem res dobro počutijo. Pri dejavnosti so »vpijali« besede, ki jih je povedal Snežko in so za pomoč spraševali njega, ne mene. Upoštevali so ga tudi, ko je spodbujal k pomoči drug drugemu.

Ker me večino časa ni bilo v igralnici, ne vem, ali so se otroci igrali z Nacetom. Strokovni delavki sta mi poročali, da nista opazili kakšne igre z njim. Tudi sama sem imela občutek, da so na Naceta otroci kar malo pozabili, razen pri kosilu.

14. dan: Pošiljanje pisem vrstnikom

Naceta sem že pred prihodom otrok v vrtec skrila v hiško v garderobi. Samo Vid me je spraševal po njem, ampak sem mu odgovorila, da ne vem, kje je. Snežko je na vratih sprejel vsakega otroka. Eva je v garderobi jokala, ampak ko je pri vratih zagledala naju s Snežkom, se je nasmejala, poslovlila od očeta in prišla v igralnico.

Pri jutranjem krogu je Snežko ponovil svoj obred. Jure se je prvič srečal s Snežkom in med petjem pesmic sta z Martinom večkrat prišla do Snežka ter ga objemala in poljubljala. Bolj kot znak naklonjenosti do Snežka sem čutila, da to počneta zaradi želje po posebni pozornosti. Zato sem s Snežkom še enkrat ponovila obred objemanja, prijaznih besed in pesmi »Mi se imamo radi«, preden sem nadaljevala z dejavnostjo.

Snežko je predlagal, da bi si pisali pisma. Prinesel je poštni nabiralnik in pokazal, kako pošlje pismo Nacetu. Takrat so otroci opazili, da Naceta ni v igralnici. Začeli so ga iskati in ga našli v garderobi. Ob najdbi so glasno vzklikali, da so ga našli in z njim stekli nazaj v igralnico. S Snežkom sem vprašala otroke, ali vedo, zakaj se je Nace skril. Odgovora niso imeli. Nace (vzgojiteljica) je odgovoril, da je bil žalosten, ker se mora večino časa sam igrati, mislil je, da so otroci malo pozabili nanj. Nekaj starejših otrok mu je obljubilo, da ne bodo več pozabili nanj. Nato so otroci šli pisat pošto. Svoje pismo so naslovili tako, da so nanj nalepili znak otroka naslovnika. Večina otrok je napisala (narisala) samo eno pismo, nekaj pa jih je vztrajalo pri izdelovanju pisem dalj časa.

Z Nacetom se je večino časa igrala Eva. Nekajkrat je do nje prišel Martin in ji hotel vzeti Naceta, ampak mu ni pustila. Pri kosilu je Jure zelo nagajal Nacetu, ga vlekel za roke, lase ... Z mojo pomočjo je Nace stokal, naj neha, ampak Jure je dobil še več zagona. Zato je Nace odšel iz igralnice. Otroci so spraševali, kje je, kaj se je zgodilo. Jaz sem odgovorila le, da se je nekaj zgodilo. Ko bo Nace prišel nazaj, ga bodo vprašali ...

Snežko je pred kosilom razdelil pošto, kar je otroke zelo razveselilo. Vsak otrok je dobil vsaj eno pismo, ker jih je Snežko vsem poslal. Pri kosilu je Snežko samo opazoval otroke, pri počitku pa ga je Nina vzela s seboj na ležalnik.

ANALIZA

Igro s poštnim nabiralnikom sem uvedla zato, da otrokom ponudim še dodatne situacije, kjer so posredno v stiku drug z drugim, pa tudi zato, da vidim, kako so otroci povezani, ali je kakšen, ki je spregledan. Starejšim otrokom je bila igra všeč in so takoj vedeli, komu bodo poslali pismo, mlajšim pa ni bilo takoj jasno. Narisali so risbo in mi jo prinesli. Na vprašanje, komu bi jo poslali, so me samo začudeno gledali, pri vprašanju, komu bi dali risbo, pa so mi povedali. Ta dan nista nobenega pisma od otrok dobila najmlajša Larisa in Tjaš, največ pa so jih dobili Rok, Aljaž in Miha.

Snežko je bil ves čas prisoten v igri otrok, največ je bil pri Nini. Dokler nisem s Snežkom izpostavila Naceta pri jutranjem krogu, ga ni pogrešal nihče razen Vida. Po tem sem upala, da bodo Naceta bolj vključevali v svojo igro, ampak razen Eve, Martina, Daše in Žana ni bil nihče drug v stiku z njim. Nekajkrat je ležal pozabljen na tleh. Naceta sem načrtno poskušala vključiti v celotno dnevno dogajanje, ampak otroci mi kažejo, da za to niso zelo zainteresirani. Zadostuje jim, če je z njimi samo pri obrokih in počitku.

Ko je Jure pretirano nagajal Nacetu, sem ocenila, da bi bilo najbolje, če ga odstranim. Podobno je Jure nagajal Nacetu tudi prejšnji dan in takrat sem Naceta samo presedla za mizo, vendar Jureta s tem nisem umirila. Še vedno je Nacetu poskušal malo nagajati (vrgel mu je prtiček, iskal norčave rime iz njegovega imena). Ko sem danes Naceta odnesla in otrokom povedala, zakaj (pazila sem, da nisem izpostavila Jureta kot krivca), se je Jure umiril in mirneje pojedel kosilo. Zanimivo mi je, da je imel tekom dneva veliko priložnosti za stik z Nacetom, ampak mu je najbolj ustrezalo pri kosilu, ker si je z njim priboril tudi pozornost drugih otrok v bližini. Jure je bil »zvezda kosila.«

15. dan: Animiranje kužkov

Po zajtrku smo odšli na sprehod brez lutk. Ko smo prišli nazaj v vrtec, je Snežko po malici imel obred objemov, prijaznih besed in pesmi »Mi se imamo radi.« Otroci so opazili, da

Naceta ni med nami, zato so sprožili iskalno akcijo. Dolgo smo iskali po celotnem vrtcu. Večina otrok je obupala nad iskanjem in odšla nazaj v igralnico. Eva je bila najbolj vztrajna pri iskanju, zato sem ji pomagala z namigi. Ko ga je našla, je bila zelo vesela. Ponosno ga je nesla pokazati drugim otrokom. Starejši otroci so pokazali veselje nad njim, se ga dotikali in naročili, da se ne sme več skrivati, da mora biti z njimi. Ker ga je našla Eva, so otroci pustili, da ga najprej ona vodi po igralnici. Pri igri se ji je pridružil tudi Vid. Pogovarjala sta se z Nacetom, ampak v svoji, meni nerazumljivi govorici.

Martin je odšel z Nacetom v knjižni kotichek. V bližini ni bilo nobenega otroka. Vživel se je v Naceta in mu posojal svoj glas, ki je bil oster, jezen. Vsebine nisem razumela oz. slišala. Čez čas je z Nacetom šel po igralnici do vsakega otroka in ga pobožal z Nacetovo roko. Večina otrok je Naceta nagovorila in pobožala.

Z otroki smo odšli po kužke z razstave in poskušali ponoviti pesem. Žan, Ajda in Miha so v drugi ponovitvi sodelovali v celoti, drugi so govorili zadnje besede v verzih. Otroke sem spodbujala, naj naši kužki povedo kakšne pasje prigode. Starejši otroci, predvsem Jure in Martin, so imeli bujno domišljijo in so z njimi povedali dolgo zgodbo, mlajši otroci so svoje lutke predvsem obračali k sosedom in z njimi lajali. Na koncu smo zapeli še nekaj »pasjih« pesmi. Večina jih je nato nesla nazaj na razstavo, nekaj, predvsem mlajši otroci, pa so jih uporabili pri nadaljnji prosti igri. V kuhinjskem koticčku so kužkom kuhali kosilo in kužki so vse komentirali z lajanjem. Nina ima raje Snežka, zato se je z njim priključila igri v kuhinji.

Otroci so pisma pisali predvsem v času pred zajtrkom. Pošto je pred kosilom razdelil Nace pod mojim vodstvom. Ta dan nobene pošte od otrok niso prejele Meta, Urška in Larisa. A Nace je pisal vsem otrokom, tako da so tudi one dobile po eno pismo. Otroci so veseli vsakega pisma, ki ga dobijo. Nekateri so se svojemu pošiljatelju tudi zahvalili. Vsi so nesli pisma v svoj garderobni predalček, da jih bodo lahko odnesli domov.

Slika 31: Nace je kosilo z otroki.

(foto Helena Penko)

Naceta sem posedla k mali mizi, sama pa odšla jest kosilo za večjo mizo. Žan me je vprašal, ali Nace ne bo nič jedel. Ker se je še nekaj otrokom zdelo prav, da bi jedel in to z mojo

pomočjo, sem šla pomagat Nacetu. Jure je med kosilom prijateljsko klepetal z vrstniki in Nacetu ni posvečal pretirane pozornosti.

Žan, Jan in Rok so se prvič spomnili, da bi Nace lahko spal s plišasto igračo. Nekaj časa so se prepirali, katera bi to bila, nazadnje so mu dali plišastega slona, s katerim so se vsi strinjali.

ANALIZA

Še zadnjič sem poskušala igro skrivanja z Nacetom. Otrokom je sicer ta igra zanimiva, ampak ta dan, ko ga nikakor niso mogli najti, so mi dali jasno vedeti, da bi raje videli, da se Nace neha skrivati. Vsi otroci ga ne vključujejo več v svojo igro in jim ni več toliko zanimiv, ampak je še vedno nekaj otrok, ki ga radi uporabijo pri igri. Mogoče ni več toliko zanimiv tudi zato, ker ga razen pri kosilu nimam skoraj nič v rokah.

Ta teden je Martin že nekajkrat preko lutke govoril sam sebi z jeznim, agresivnim glasom. Predvidevam, da se mora te dni nekaj dogajati pri njem doma. Nekako mora izraziti svoja čustva in veseli me, da zdaj raje uporablja lutko kot agresije proti otrokom, kričanje in neupoštevanje pravil. Svojo jezo je zaključil z nežnostjo do drugih otrok.

Z lutkami kužkov sem »preizkusila« otroke, ali znajo bolje komunicirati z njimi, v primerjavi z začetnimi lutkovnimi dejavnostmi. Lahko potrdim, da so otroci napredovali. Več izkušenj z lutkami pomaga, da se znajo vživeti v lutko in preko nje bolj sproščeno sporočati svoje misli. Tudi pri mlajših otrocih je opazna razlika. Navadno z lutkami ne govorijo, pokažejo pa več gibanja.

16. dan: Predstava »Piščanček Pik«

Po sadni malici je Snežko v jutranjem krogu ponovil svoj obred. Mala Larisa, Jure in Nina ga kar niso hoteli izpustiti iz svojega objema. Počakala sem, da se sami odločijo, kdaj ga bodo izpustili. Malo so jih k temu spodbudili tudi drugi otroci, ki so še čakali na objem.

Z vzgojiteljico sva pripravili predstavo po zgodbi o Piščančku Piku, ki jo je napisal Marjan Manček. Čustva sem izdelala iz ploskih lutk, piščanček Pik in mama kokoš sta bili dlančni lutki. Otroci zgodbe še niso poznali. Predstavo so si otroci ogledali v tišini in pričakovanju,

kaj sledi. Ko je bilo konec, so sami izrazili željo, da jo še enkrat uprizorimo. V drugo so starejši otroci malo pomagali govoriti dialoge. Po predstavi smo obnovili zgodbo. Otrokom se je najbolj vtisnila v spomin jeza. Ko sem jih spraševala o čustvih, so bili v začetku tiho, ampak proti koncu sem izvedela, da strah ni bilo še nikogar, Jure in Nina sta že bila jezna, pri žalosti je več otrok prikimalo.

Slika 31: Predstava Piščanček Pik.
(foto Helena Penko)

Slika 32: Igra otrok po predstavi.
(foto Helena Penko)

Otrokom sem predala lutke. Vsi so jih želeli imeti v rokah, ampak smo se dogovorili, da si bomo lutke podajali. Otroci so dogovor spoštovali, tako da ni bilo nobenih večjih prepirov pri izmenjavi lutk. Otroci so naju z vzgojiteljico posedli na stol, da si ogledava njihovo predstavo. Nad njo sem bila presenečena, ker je potekala tekoče in so otroci uporabljali skoraj iste besede kot midve z vzgojiteljico. Jure je odlično igral piščančka Pika, zapomnil si je veliko besedila iz predstave. Tudi Miha, Rok in Ajda so veliko povedali. Najbolj pa me je presenetil Aljaž s svojo lutko jeze. Je bolj miren in tih deček, ki tišje govori, v predstavi pa je na glas povedal svoje besedilo. Do kosila je v glavnem potekala igra o Piku in čustvih.

Ta dan nismo razdelili pošte, ker je bil nabiralnik skoraj prazen. Otroci so se raje igrali z lutkami, kar me je tudi veselilo.

ANALIZA

Menim, da bi morali z vzgojiteljico uprizoriti predstavo o Piščančku Piku, preden sem pripravljala dejavnosti, kjer otroci pripravljajo predstave. Prav neverjetno so bili navdušeni nad samo zgodbo in izvedbo. Imeli so močno motivacijo, da posnemajo vse, kar so videli in slišali. To sem pogrešala pri predstavi »Kako se je mucek naučil mijavkati.« Čeprav so otroci

med šolskim letom bili na profesionalni lutkovni predstavi, jim je ta današnja več dala, saj so imeli dovolj časa, da se vživijo v posamezne like. Lutki »jeza« in piščanček Pik sta bili najbolj popularni.

Iz lutkovne igre otrok ne morem potegniti nobenih konkretnih zaključkov, ker so si lutke pogosto izmenjevali, razen tega, da so uresničevali dogovor o posojanju lutk in da so uživali v pretvarjanju (negativnih) čustev. Odrasli imamo »grdo navado«, da bi vse naredili, da otrok ne bi kazal negativnih čustev. Ponujamo mu moteče elemente, ki ga (začasno) zmotijo ali zahtevamo, da se lepo obnaša. Otrok ima pravico do izražanja vseh čustev. Če čustva zatiramo, se lahko pojavijo težave na čustvenem, socialnem in zdravstvenem področju.

17. dan: Snežko poje in se pogovarja z otroki

Po sadni malici smo se zbrali v jutranjem krogu (brez lutk), da bi ponovili že znane izštevance. Izšteti otrok je imel možnost glasbene želje ali opisa kakšnega svojega doživetja. Prva je bila izšteta Urška, ki si je zaželela pesem. Po zapeti pesmi je Žan spomnil otroke na Snežka. Starejši otroci so začeli spraševati, kje je Snežko in se ozirati po igralnici. Šla sem ga iskat na previjalno mizo, kamor so ga otroci nazadnje odložili. V trenutku, ko sem s Snežkom nameravala začeti izštevanko, se je oglasil Žan: »Bo Snežko danes objemal?« V očeh drugih otrok sem prebrala, da si vsi tega želijo, zato je Snežko izvedel svoj obred. Po tem je nadaljeval z izštevankami. Otroci so si izbirali predvsem glasbene želje. Preko Snežka sem jih spodbujala, da bi mi kaj več povedali, ampak so bili njihovi odgovori bolj splošni. Mlajši otroci so mi odgovarjali predvsem z da ali ne. Vid mi je želel še nekaj razložiti, vendar ga nisem nič razumela. Nekateri starejši otroci so mi namenili več besed, teme so se v glavnem vrtele o tem, kje so bili oz. bodo na počitnicah, o njihovih igračah, živalih ... Na vprašanje, kako se počutiš, sem dobila odgovor, da dobro. Ničesar konkretnega nisem izvedela, opazila pa sem, da sta bila Nina in Aljaž najbolj zadržana pri odgovarjanju. Od njiju sem dobila tih da ali ne, ob tem sta se presedala po stolu.

Otrokom sem postavila že znani lutkovni oder in ponudila za igro vse lutke, ki smo jih ta mesec uporabljali. Najbolj priljubljene so bile lutke iz zgodbe o piščančku Piku, iz zgodbe o mucku pa je največ zanimanja požel volk. Otroci so se spontano igrali z obeh strani odra. Marko je imel Jezo, ki se je jezila na vsako lutko, Žan se je z žabo boril proti Jezi, da odide

stran, Miha je po odru s Pikom iskal mamo kokoš, ki jo je imel Rok ... Večina drugih otrok je lutke le držala na odru ter z njimi ustvarjala gibe in glasove.

Nace je marioneta in z njo je težko upravljati po pripravljenem odru. Verjetno je tudi zato ostal nedotaknjen, ker so bile druge lutke veliko bolj zanimive. Posedla sem ga na stol pred oder, ampak otroci ga niso imeli za mar. Kosilo z Nacetom pa je potekalo kot običajno, Martin ga je nesel na ležalnik in mu določil plišasto igračo za spanje.

Pred zajtrkom in med prosto igro so si nekateri otroci vzeli čas tudi za pisanje pisem. Čez dan sem se med otroki glasno spraševala, ali bo danes dovolj pisem v nabiralniku, da jih bo poštar raznesel. S tem sem jih spomnila in spodbudila k pisanju. Pošto sta pred kosilom razdelila Rok in Ajda. Od otrok ni pisma dobila Larisa, a ker z mojo pomočjo tudi Snežko in Nace pošiljata pisma, ni ostala brez njega.

ANALIZA

Snežko je priljubljen pri otrocih. To priljubljenost si je pridobil predvsem z izvajanjem obreda objemanja in lepe besede. Namenoma ga nisem nameravala vključiti v jutranji krog, vendar so me otroci spomnili nanj. Že res, da je Žan dal pobudo, ampak z njim se je takoj strinjala večina drugih otrok.

Preko izštevank sem otrokom želela dati možnost, da so slišani, da lahko dobijo trenutek pozornosti. Snežko jih je spodbujal in jim vlival pogum. V primerjavi s 6. dnevom, ko sem izvedla podobno dejavnost, otroci niso bili tako zadržani in če niso sami začeli pripovedovati, so odgovarjali na vprašanja odprtega tipa tudi nekateri mlajši otroci. S pomočjo možnosti izbire pesmi sem našla točko vstopa za pogovor. Večini je ta način ugajal, le Nina in Aljaž sta malo »zmrznila«, ko ju je Snežko spraševal o počitnicah in počutju. Do takrat sta bila sicer vsak dan prisotna v vrtcu, tako da še nista okusila pravih počitnic, kot jih je že večina otrok. Mogoče jima je bilo zato neprijetno.

Otroci so pridobili več izkušenj z igro z lutkami, zato jih vedno pogosteje in vedno bolj vključujejo v svojo igro. Opažam tudi, da se otroci pri igri z lutkami združujejo, malo je individualnih iger. »Lutkovne igralne skupinice« starostno niso omejene, starejši otroci vključujejo v svoje igre tudi mlajše, čeprav pri njih prevladuje nebesedna komunikacija.

18. dan: S Snežkom v knjižnici

Po zajtrku smo se odpravili v mestno knjižnico. Skrivaj sem v svojo torbo vzela tudi Snežka. V knjižnici so otroci na otroškem oddelku iskali knjige in jih listali. Otroci so bili zatopljeni v svoje delo, ko sem nataknila Snežka na roko. Hitro so vsi opazili, da je z nami. Pritekli so k Snežku, ga pozdravili, spraševali, kaj počne v knjižnici. Snežko je vse otroke objel in pozdravil. Povedal je, da se je skril v mojo torbo, ko je slišal, da gremo v knjižnico. Knjižnice ima rad, ker je tam veliko knjig, iz knjig pa se lahko nauči veliko novega. Otroci so vodili Snežka po otroškem oddelku, mu prinašali knjige ... Kmalu je Snežko dal otrokom izziv, naj poiščejo knjige o morju. Starejši otroci so sprejeli ta izziv in nekaj »morskih« knjig tudi našli, mlajši otroci pa so Snežku prinašali, kar jim je padlo pod roke in jim je bilo všeč. Vid je Snežku vztrajno prinašal knjige o vozilih. Eva in Larisa pa nista Snežku prinesli nobene knjige, ker so jima bile že same po sebi dovolj zanimive, pa verjetno jima tudi ni godila gneča ob Snežku.

Slika 33: V knjižnici.
(foto Helena Penko)

Slika 34: Animacija delov telesa – dlan.
(foto Helena Penko)

Ob prihodu v vrtec, po malici, so otroci listali izposojene knjige, nekaj otrok je pisalo pisma. Na mizo sem zložila vse lutke. Po nekaj trenutkih sta se lutkam približali najprej Urška, potem pa še Nina. Sprva sem ju samo opazovala. Z lutkami sta se igrali predvsem vsaka zase, ju preizkušali. Pridružila sem se jima in ponudila nogavice, ki so ostale od izdelovanja mimičnih lutk. Na prste sem si nataknila nogavico in na dlan narisala smejoč obraz. Ustvarila sem palčka Smuka. Nina in Urška sta me posnemali; nadedli sta si nogavico in me prosili, naj jim narišem obraz. Obema sem narisala nasmejan obraz. Moj palček Smuk je začel pogovor o zelenjavnem vrtu. Urška je s svojim palčkom marsikaj povedala, Nina malo manj. Urška si je zaželela palčka še na drugi roki, zato sem ji pomagala nadeti nogavico in narisati pojoči

obraz. Enako je storila Nina, ki je na moje vprašanje: »Kakšen obraz naj narišem?« odgovorila, da žalosten. Naši palčki so se naprej pogovarjali in moj palček je vprašal Nininega, zakaj je žalosten. Nina je utihnila in odgovora nisem dobila. Pozornost sem usmerila k Urški in po nekaj trenutkih se je Nina ponovno aktivno vključila. Našo igro je prekinilo tekanje otrok po igralnici.

Pisma sta pred kosilom razdelila Martin in Nina. Pisma od otrok niso dobili Eva, Miha in Martin, Larise ni bilo v vrtcu.

ANALIZA

Otroci imajo radi knjige in so se veselili obiska v knjižnici. S Snežkom, ki je otroke prijetno presenetil, sem dosegla, da nismo kar tako izbirali knjig za izposajo, ampak bolj sistematično, glede na to, kar nas zanima. Starejši otroci so nevede, da bi ugodili Snežku, med seboj tudi komunicirali in komentirali, kaj je v redu in kaj ne. Jure in Marko sta bila med vodilnimi in najhitrejšimi pri iskanju, ampak sta pustila, da tudi drugi otroci pristopajo k Snežku in mu kaj povedo ob izbrani knjigi. Za kratek čas sta znala potrpeti in prisluhniti, preden sta glasno oznanila, kaj sta našla.

Nina se nasploh večino časa igra z lutkami, predvsem s Snežkom. Sprva sem mislila, da ima Snežka samo rada in da ga ima zato veliko na roki, ga vključuje v igre, hodi z njim spat. Ta teden pa je bilo nekaj trenutkov, ki so v meni vzbudili misel, da ji nekaj manjka, da je v stiski. To potrditev mi je dala tudi pri igri s palčki, našimi dlanmi. Odkar sem v skupini, se je Nina bolj vključila v igre drugih otrok, ni vedno v ozadju, postala je malenkost bolj zgovorna. Mislim, da težave izvirajo od doma. S Snežkom jih poskuša blažiti, si pridobiti nežnost in tolažbo.

19. dan: Snežko pripoveduje pravljico o prijateljstvu

Po sadni malici smo se zbrali v jutranjem krogu, da bi zapeli kakšno pesem in prebrali zgodbo. Po zapeti pesmi so me starejši otroci zaskrbljeno vprašali, kje je Snežko in me spomnili, da si želijo njegovih objemov. Šla sem po Snežka in izvedla njegov obred. Otroci so Snežku podarjali objeme in nasmeh. Snežka sem predala vzgojiteljici, ki je preko njega otrokom pripovedovala zgodbo o Mavrični ribici. Otroci, tudi najmlajši, so Snežka zbrano

poslušali do konca ter dobro sodelovali pri pogovoru in obnovi zgodbe. Ajda, Žan in Miha so znali povezati vsebino zgodbe s sporočilom za njih – prijatelja dobiš, če mu rad posodiš svojo igračo ali flomaster ali sončna očala ... do prijatelja moraš biti prijazen, mu povedati kaj lepega, ne smeš se prepirati ...

Po zgodbi so vsi otroci pisali pisma za svoje prijatelje. Ker so kot Mavrična ribica želeli vsakemu svojemu prijatelju nekaj dati, so napisali (narisali) veliko pisem, kjer so prevladovali morski motivi. Pisma sta pred kosilom razdelila Martin in Marko. Vsi so dobili najmanj dve pismi, tudi Larisa.

Nina si je pri risanju položila Snežka poleg sebe, tako da jo je opazoval. Ob njej je sedel Žan, ki je ob pogledu na Snežka odšel po Naceta v kuhinjski kotiček, ga posedel na stol ob sebi ter mu dal list in barvice. Ko je že naredil tri pisma, je v Nacetovo roko položil barvico in roko vodil po papirju. Nacetu je dajal napotke, kako mora risati. Končano pismo je Žan naslovil na Snežka.

ANALIZA

Ne le otrok, tudi strokovne delavke navajam, da bi pri svojem delu uporabljale lutke. Zato sem vzgojiteljici dala možnost dejavnosti pripovedovanja zgodbe z lutko, ker upam, da bodo tudi po mojem odhodu rade delile znanja in spodbude preko lutk.

Otroci so pri pripovedovanju res lepo sodelovali. Tudi najmlajši so zadržali zbranost do konca in pomagali pri obnovi zgodbe. Navadno so bolj v ozadju, ker so starejši otroci bolj spretni in hitrejši pri odgovarjanju, ampak tokrat se Adam, Aleš, Rok ... niso pustili in so se trudili, da bi jih Snežko slišal in opazil. Vzgojiteljica je s Snežkom to tudi opazila in jim izrekala pohvale.

Vsebina zgodbe in pristop k njej sta otroke spodbudila k ustvarjalnosti, ki so jo pokazali preko pisem za svoje prijatelje. Tokrat se je večina otrok bolj potrudila in vztrajala pri risanju kot prejšnje dni, saj so njihova pisma predstavljala luske Mavrične ribice. To jim je bila zelo močna spodbuda.

20. dan: Refleksija otrok o preteklem mesecu

Zadnji dan pred dvotedenskim zaprtjem vrtca zaradi kolektivnega dopusta. Po zajtrku smo se zbrali v jutranjem krogu in še preden smo se posedli, mi je Rok prinesel Snežka. Otroci so ugotovili, da rada »pozabim« na Snežkov obred in njihova naloga je, da me spomnijo. Otroci so bili nežni s Snežkom. Ko jih je objel in jim povedal kaj lepega, so ga otroci pobožali ali mu vrnili objem.

Naceta je vodila vzgojiteljica, Snežka sem predala Nini. Otroke sem spraševala, kaj jim je bilo najbolj všeč, ko sem bila z njimi v vrtcu, kaj jim najbolj ostaja v spominu. Najbolj všeč jim je bil Snežko in njegovi objemi, kako so se igrali z lutkami na odru, pravo drevo na odru, predstava o mucku, Piku, lutke v garderobi, izpostavili so volka, Jezo, Žalost ..., ko se je vzgojiteljica oglasila z Nacetom, so se spomnili tudi, kako Nace jé, da je bil z njimi na igrišču. Vsi starejši otroci, tudi Nina s Snežkom, so drug čez drugega razlagali, česa se spomnijo. Mlajši otroci niso bil toliko v ospredju, a ko sem umirila starejše in mlajšim posebej dala priložnost, da mi kaj povedo, so si bili skoraj enotni, da jim je bil najbolj všeč Snežko, pesem *Mi se imamo radi* z imeni otrok, igra s Snežkom, ko je Nace jedel.

Otrokom sem povedala, da bosta tudi Nace in Snežko odšla na počitnice, sicer bi jima bilo v praznem vrtcu dolgčas. Ajda je vprašala, ali prideta tudi Snežko in Nace po počitnicah nazaj v vrtec. Nina je s Snežkom na roki odgovorila, da pride, vzgojiteljica pa je preko Naceta dala odgovor, da še ne ve. Na vprašanje, ali bi otroci želeli tudi Naceta še vedno imeti v vrtcu, so zakričali ja.

Ker je bil dan v znamenju veselja, da vsi odidemo na počitnice, smo odšli v mesto na sladoled. Ker so otroci vedeli, da ima Snežko rad jagodni sladoled, je šel z nami. Nacetu pa so otroci naročili, da mora čuvati vrtec. Snežka je sprva nosila Nina, a mi ga je pri sladoledarju je hitro predala, ker je bil sladoled pomembnejši. Dokler so otroci imeli sladoled v roki, sem jaz s Snežkom vodila sproščen pogovor, nato pa sem ga najprej predala Aljažu, ki ga je ravno tako obračal k otrokom in vsakemu kaj povedal. V glavnem je, kot jaz, spraševal otroke, kakšen okus sladoleda imajo in iskal jagodni sladoled.

Slika 35: »A lahko poskusim tvoj sladoled?«
(foto Helena Penko)

Slika 36: »Kakšen sladoled imaš pa ti?«
(foto Helena Penko)

Čeprav ta dan otroci niso pisali nič pisem, sta Snežko in Nace poskrbela, da je vsak prejel razglednico z morjem in lepimi željami. Večina otrok se je obema zahvalila in si med seboj kazala svojo (različno) pošto.

ANALIZA

Zadnji dan sem otroke spodbujala k spominjanju dogodkov z lutkami. Najbolj so poudarjali dogodke, ki so se zgodili pred kratkim ter vsakodnevne dogodke s Snežkom in Nacetom. To je tudi razumljivo, ker večina otrok, ki je bila na začetku mojega praktičnega dela, ni bilo prisotna v vrtcu. Nekaj pa se jih je spomnilo, ko sem jo omenila, tudi na gibalno zgodbo o miškah, o papirnatih mucah, kužkih ... Na splošno bi povzela, da so bili otroci zadovoljni s temi novimi izkušnjami in da bi še nadaljevali življenje z lutko – ljubljenko skupine.

Poštni nabiralnik je bil med otroki šest dni, kar je vsekakor premalo, da bi iz njega potegnili kakšne konkretne zaključke. Če bi želela narediti analizo, bi ga morala imeti ves mesec. Kljub temu sem ga proti koncu vključila, predvsem zato, da otrokom ponudim še eno dejavnost, ki spodbuja h komunikaciji oziroma negovanju socialnih odnosov. Ta kratek čas so mi pokazali, da v večini prijateljujejo drug z drugim, da je med njimi spletena socialna mreža. Le dvoletna Larisa je nekajkrat izpadla iz nje. Mogoče je otroci niso toliko opazili in se spomnili nanjo, ker je bila Larisa ta mesec večkrat odsotna, pa tudi sicer se je rada tiho igrala svojo igro ob drugih otrocih. Na prvi pogled dobiš občutek, da je Larisi igra s pošto bolj škodovala kot koristila, vendar temu ni tako. Larisa je dobila občutek sprejetosti, saj je prejemale pisma od lutk – ljubljencev. Najpomembnejše je, da sem svoja opažanja delila z drugimi strokovnimi delavkami, ki bodo moje delo nadaljevale ter Larisi in drugim otrokom pomagale pri vzpostavljanju in ohranjanju dobrih odnosov.

10 UGOTOVITVE

Kako na otroke vpliva lutka, ki je vključena v vsakodnevne dejavnosti?

Preden sem vnesla Naceta in Snežka v življenje otrok, je vsakdanjik potekal podobno kot v marsikateri drugi skupini: vzgojiteljica je potrebovala nekaj časa, da je otroke pri vodenih dejavnostih umirila in pritegnila pozornost, ohranjala njihovo pozornost, jih spodbujala k aktivnemu sodelovanju, nekateri otroci so bili nepotrpežljivi pri čakanju za umivanje rok, preobuvanju, delitvi obrokov, nemirni pri času za počitek ... Čeprav je moj praktični del potekal kratek čas, so bili vsak dan bolj vidni napredki v pozitivni smeri. Otroci so sprva dojemali Naceta kot eno izmed številnih igrac, ki jih imajo na izbiro, vendar sem jim pokazala, da je lahko nekaj več. Lahko postane del našega vsakdanjika in je vedno z nami. Počasi so otroci sprejeli »lutkovne novice« in postale so stalnica, ki je otrokom predstavljala prijetno izkušnjo.

Otroci so bili različnih starosti in značajev, vendar je bil pri vseh bolj ali manj viden napredek v osebni rasti in razvoju. Ko sem otrokom želela kaj sporočiti, sem s pomočjo lutke hitreje pridobila njihovo pozornost. Če je prišlo do konflikta, je lutka otrokom pomagala, da so težave poskusili rešiti na sprejemljiv način. Pomagala je pri jutranji ločitvi od staršev, otrokom je lajšala stiske, spodbujala je jesti hrano, ki otrokom ni priljubljena, oziroma nasploh je bila lutka dodatna spodbuda v vseh vrtčevskih trenutkih. Če sem namenoma pozabila na lutke, še posebno na Snežka, so me otroci opomnili, da si želijo njihove bližine.

Lutke so na otroke vplivale ne samo na individualni ravni, ampak predvsem pri medsebojnih odnosih. Večina dejavnosti in rutine poteka hkrati z vsemi otroki, zato je nujno, da znamo med seboj komunicirati, uspešno reševati konflikte in da napredujemo k razvoju empatije. Otroci so z vsakodnevnimi malimi koraki stopali po tej poti.

Na kakšen način lahko lutko vključimo v vsakodnevne dejavnosti?

V vrtcu je lahko lutka prisotna vsak trenutek. Kdaj in kako je vključena, pa je odvisno od interesa otrok. V času študija sem imela izkušnje, da je bila lutka ljubljenska res ves čas prisotna med otroki, po moji zadnji izkušnji pa sem ugotovila, da ni vedno tako. Na začetku sem otroke z Nacetom skoraj silila, da je bil z nami pri vseh obrokih, igri v vrtcu in na igrišču,

v umivalnici ..., vendar sem popustila, ker sem videla, da otrokom to ni v interesu. Najpomembnejše jim je bilo, da je Nace z nami pojedel malico, kosilo in spal na ležalniku. Snežko je dobil glavno vlogo za trenutke nežnosti in tolažbe, druge lutke so bile za igro, eksperimentiranje in ustvarjanje spontanih predstav. Vsaka lutka je dobila svoj del dneva v vsakodnevnih dejavnostih.

Ne smemo pozabiti, da lutka ni samo skupek materiala za igro, ampak je z in ob otrocih zato, da jim prisluhne, jim da občutek pomembnosti in pripadnosti, še posebej zadržanim otrokom, da pomaga pri reševanju konfliktov, uči lepega vedenja in strpnosti.

Ali se bodo s pomočjo lutk spremenili socialni odnosi med otroki?

Lutka je prispevala k izgradnji kakovostnih odnosov med otroki. To ji je uspevalo z ustvarjanjem skupnih trenutkov in sproščenega vzdušja v skupini med spontanimi in vodenimi dejavnostmi.

Z lutkami sem ustvarjala situacije, v katerih so otroci pogosteje vstopali v interakcijo drug z drugim. Prve trenutke nisem čutila, da lutke pomagajo, bila sem celo v dvomih, če pristopam prav, ker se je zaradi lutk ustvarilo nekaj več konfliktov med otroki, ki jih niso uspešno razrešili. Sedaj vem, da s tem ni bilo nič narobe, saj smo tako začeli bolj intenzivno graditi na odnosih. Lutke so otroke spodbudile predvsem k besedni komunikaciji, saj je bilo treba razreševati konflikte, sklepati dogovore, sodelovati med seboj. Z vsako dejavnostjo se je stopnjevala pogostost dialogov lutka – otrok in lutka – lutka. Med mlajšimi in zadržanimi otroki je bilo v prvi polovici mojega praktičnega raziskovanja več nebesednih interakcij med otrokom in lutko, kasneje pa so se vedno bolj vključevali in sodelovali v igrah z drugimi, predvsem s starejšimi otroki. Starejši otroci, ki so imeli potrebe po večji pozornosti in težave pri upoštevanju želja in mnenj drugih (t. i. »vodilni otroci«), so se sprva borili z Nacetom, ker so se čutili ogrožene na svojem položaju, vendar so postopoma znali narediti korak nazaj, stopiti za lutko in ji prepustiti pozornost. Te spremembe so bile vidne tudi pri trenutkih brez lutk; ti otroci se niso več predrzno borili za prva mesta, za glavno besedo, postali so bolj strpni in prijazni.

Kakšno vlogo imajo lutke pri vključevanju posameznih otrok v skupino?

Ljudje smo družabna bitja in si želimo bližine. Eni so bolj vešč pri navezovanju stikov, drugi manj. Lutka je tisti dobri posrednik, ki pokaže posameznikom pot v skupnost. Otroci so imeli skupno točko (lutko), zaradi katere je prihajalo do več medsebojnih stikov. Tako so v sproščenem vzdušju nevede premagovali ovire, kako pristopiti v skupino in biti del nje. Menim, da so otroci občutek pripadnosti skupini najbolj doživljali s Snežkovim obredom. Ko je otrok doživljal stisko ob ločitvi od staršev, je lutka znala potolažiti. Pomagala je reševati težave, povezovati otroke, komunicirati. Bila je sredstvo za premagovanje težav, ki so jih otroci prinesli od doma.

Ali obstajajo razlike pri uporabi dveh različnih vrst lutk v vlogi ljubljenske skupine?

Pred izvedbo praktičnega dela sem predvidevala, da verjetno ne bo prihajalo do večjih razlik. Motila sem se. Opazila sem velike razlike v odnosu do Naceta in Snežka.

Otrokom je bil Nace v prvih dneh zanimiv, počasi pa je to zanimanje upadalo. Pred nastopom Snežka je bilo kar nekaj trenutkov, ko otrokom sploh ni bilo mar za Naceta. Snežko je prevzel glavno vlogo ljubljenca skupine, Nace pa je bil bolj stranski lik, ki mu je uspelo ohranjati vlogo pri obrokih in počitku. To si mu je uspelo izboriti le zato, ker v teh situacijah Snežko ni mogel nastopati tako prepričljivo kot Nace.

Sklepam, da je do razlik prišlo zaradi več dejavnikov. Prvi dejavnik je bil časovni vstop lutk v skupino. Ko je Nace prišel v skupino, so imeli otroci skromne izkušnje z lutkami, ob njem so bili sprva zadržani, niso vedeli, kaj točno bi počeli z njim. Vsak dan so se otroci vedno bolj urili v rokovanju z lutkami in ob prihodu Snežka so se počutili bolj »domače«. V spominu se nam najbolj ohrani prvi vtis in na podlagi njega sprejemamo neko stvar. Če je naš prvi vtis slab, je potrebno veliko napora, da ga v glavi spremenimo in damo tej stvari boljše možnosti za sprejemanje. Drugi dejavnik je vrsta lutke. Nace je tehnično zahtevnejša in večja lutka (primerna za uporabo odrasle osebe), podobna otroku in iz trdega materiala. Otroci so jo lahko objeli, prenašali, nekateri tudi vodili, ampak v glavnem so imeli ob tem težave. Snežko je ročna lutka za dlan odraslega, ampak kljub temu otroci niso imeli težav z natikanjem na roko in vodenjem lutke. Poleg tega pa je iz mehkega in na otip prijetnega materiala, ki kar vabi k stiskanju in objemanju. Tretji dejavnik sta značaj in status lutke. Nace se je hotel poistovetiti z otroki in početi stvari tako kot otroci (zlaganje kock, hranjenje, obuvanje,

umivanje, čakanje v vrsti ...). Večina otrok ga je sprejemala kot sebi enakega. Kar so v okviru dnevne rutine počeli oni, je moral tudi Nace. Moral je spoštovati pravila skupine. Snežko pa je prišel med otroke zato, da bi v njih budil občutke notranje sreče in zadovoljstva. In to je odločilno nagnilo tehniko v korist Snežku.

IV. ZAKLJUČEK

Skozi celotno diplomsko nalogo je moč zaslediti najpomembnejše sporočilo: če imamo radi svoj poklic in otroke, ki so nam zaupani, bomo med svoje metode dela vključili tudi metode z lutkami. Ta metoda je dobra še posebej zato, ker jo lahko uporabljamo za doseg vseh ciljev kurikula in ob drugih dogodkih, ki so del otrokovega vsakdanjika. Prepričana sem, da lahko s pravilnim pristopom pripomoremo k boljši otrokovi predstavi o samem sebi, pridobitvi občutka samozavesti in lastne pomembnosti. Pokažemo mu lahko, kako na družbeno sprejemljiv način rešuje svoje frustracije. Vse to pa so pomembni predpogoji tudi za otrokov socialni razvoj. Lutke predstavljajo otrokom veselje, zabavo, zanimivo igro in v tem sproščenem vzdušju se otroci z lutkami učijo veščin vključevanja v skupino, sodelovanja, komuniciranja, razumevanja in obvladovanja agresivnih in egocentričnih teženj, spoštovanja želja in potreb drugih. Te veščine otrokom pomagajo pri navezovanju globljih medosebnih odnosov.

Na začetku praktičnega dela sem poudarila težave devetih otrok, na katere sem bila pri analizah še posebej pozorna. Glavna težave Tine (6 let) je bila neprimeren način iskanja naklonjenosti drugih (grobo izmikanje igrač, tepež, nagajanje otrokom in odraslim ...). Čeprav se je sprva oklepala Naceta in otrokom branila stik z njim, ji je Nace pomagal približati se otrokom in popuščati v vodilnih vlogah. Z otroki se je začela več pogovarjati, jim tudi prisluhniti in jih upoštevati. Samo tri tedne sem jo imela priložnost opazovati in v tem času je bil opazen napredek. Ravno toliko časa sem opazovala njenega bratranca Filipa (3 leta in pol), pri katerem pa napredek ni bil tako viden. Še vedno je v glavnem uporabljal nebesedno komunikacijo, jemal igrače, se prerival ..., toda na trenutke se je znal na primeren način vključiti v igro otrok, pokazal je nekaj več potrpežljivosti in mirnosti. Čeprav je z Nacetom rad malo fizično obračunaval, mu je veliko pomenil in je iskal njegovo bližino.

Jure (5 let) je že prej bil zelo komunikativen in se je rad družil z vrstniki, težava je bila, ker je rad prekinjal sogovornike, ugovarjal, žalil, hotel imeti vodilno in vidno vlogo. On me je najbolj presenetil s tem, kako hitro je znal svoj ego podrediti lutki, če je le hotel. Prve tedne sem še večkrat zasledila, kako je sebi in otrokom zbijal moralo, če mu kaj ni ustrezalo, ampak v drugi polovici opazovanja se to ni več pojavljalo. Pogosteje je znal poslušati in počakati, da je sogovornik dokončal svojo misel. V spontani igri je pokazal več sodelovanja in upoštevanja drugih.

Eva (2 leti in pol) je na začetku zavračala stik z menoj in iskala tolažbo le pri svoji vzgojiteljici. Z lutkami se mi je uspelo približati in jo z njihovo pomočjo tolažiti. S pomočjo lutk se je pogosteje približala in pridružila igri z drugimi otroki. Zelo se je izboljšal njen odnos do hranjenja in do ločitve od staršev. Vid, njen brat dvojček, od Eve bolj vešč pri vključevanju k igram otrok, je tudi zelo rad posegal po lutkah in le-te so ga spodbujale, da je izgovarjal še več okolici nerazumljivih besed, ki pa ga bodo pripeljale k jasni izgovarjavi.

Larisa (2 leti in pol) je bila v vrtcu prisotna z vmesnimi presledki dobrih štirinajst dni, vendar sem opazila, da se rada drži bolj zase, ne mara biti v ospredju. Priznam, da sem jo tudi sama od začetka nekajkrat skoraj spregledala in ji nisem dajala dodatnih spodbud ter ji pomagala priti v ospredje. Ko ni dobivala pošte od otrok, ampak samo od lutk – ljubljenk (torej od mene), sem pri dnevnem dogajanju postala bolj pozorna nanjo. Na začetku je bila zelo zadržana do lutk, ampak v zadnjem tednu se je sprostila in se večkrat sama pridružila mlajšim otrokom pri igri z lutkami.

Urška (3 leta) je s pomočjo lutk zmanjšala odvisnost stalne prisotnosti ob odraslih osebah. Sprejemala je pobude drugih otrok, da se jim pridruži v igri, v zadnjih dneh je k igralnim skupinam znala pristopiti tudi sama. Zelo je vzljubila lutke. Rada je bila v njihovi bližini in z njimi tudi rokovala.

Nina (4 leta in pol) je postala samozavestnejša v igri z otroki. V igrah je začela dajati več pobud in idej, še posebej, ko je imela Snežka na roki. Tudi z menoj se je več pogovarjala, če je bil Snežko ob njej. Snežko je bil njen ščit in pomočnik, ki jo je spodbudil k aktivnejšemu sodelovanju.

Martin (5 let) je jezo in frustracije, ki so se nabirale v njem, znal sprostiti preko lutke. Prej je med igro večkrat kazal agresivnost do igrač in otrok, zdaj pa se je nekajkrat zgodilo, da se je individualno igral z lutko (največkrat negativen lik) in ji ob tem posojal jezen, odrezav glas. Po nekaj minutah se je pridružil igri katerega izmed otrok, v kateri ni bilo zaznati, da je malo prej iz sebe stresal negativne občutke. Večkrat je otrokom tudi priskočil na pomoč. Strokovne delavke so se čudile, kako miren je znal biti pri vodenih dejavnostih in v njih sodelovati do konca.

Otroci so v tem kratkem času s pomočjo lutk napredovali. Eni bolj, drugi manj. Proti koncu mojega raziskovanja se je povečalo število pozitivnih interakcij. Še vedno so bile prisotne tudi negativne, vendar so otroci v večini spremenili način reševanja le-teh. Predvsem so se v želji, da ustrezajo Snežku, začeli več pogovarjati med seboj. Vzgojiteljica je prav tako opazila pomembno vrednost Snežka v skupini, zato se je odločila, da bo mojo metodo dela s Snežkom tudi sama nadaljevala. Tudi mene je razveselilo, da posledica moje prisotnosti v vrtcu ne bo samo dokončanje študija, ampak tudi motivacija strokovnih delavk, da v svojem delu uporabljajo kreativno lutkovno-dramsko vzgojo.

Za menoj je neprecenljiva izkušnja, ki mi je omogočila kar nekaj novih spoznanj v odnosu med otrokom, lutko in vzgojiteljem. Lutka mi je omogočila lažji dostop do otrok, njihovega razumevanja in učenja na privlačnejši način. Predvsem sem ugotovila, da se, kljub znanju teorije, vsak dan učim znova. Določeni dogodki so v meni zasadili dvome, ali prav delam, ampak ko na koncu pogledam širšo sliko, vidim, da sem svoje delo dobro opravila. Vem pa tudi, kje in kako se lahko še izboljšam.

V. LITERATURA

- Batistič Zorec, M. (2011). *Priročnik za razvojno psihologijo v programu predšolska vzgoja*. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/553/1/Skripta_RP-2011.pdf (13. 07. 2013).
- Down, S. (2005). Thoughts on puppetry for the very young. V: Bernier, M in O'Hare, J. (ur.), *Puppetry in education and therapy: unlocking doors to the mind and heart*. Bloomington : AuthorHouse.
- Grginič, M. in Majaron, E. (2011). *Travnik kliče: mala knjiga za predšolske otroke*. Mengeš: Izolit.
- Hunt, T. in Renfro, N. (1982). *Puppetry in early childhood education*. Austin: by Nancy Renfro Studios.
- Ivon, H. (2005). *Vpliv interakcije z lutko na socialno vedenje in igralne aktivnosti predšolskih otrok*: doktorska disertacija. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2002). Neverbalna komunikacija in lutka. V: Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2003). Lutke in gledališka igra kot oblika simbolne igre. V: *Sodobna pedagogika*, letnik 54, št. 2, str. 190-204.
- Korošec, H. (2006). Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E., *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. (2007). Gledališče – medij za učenje in poučevanje ter otrokov celostni razvoj. V: *Sodobna pedagogika*, letnik 58, št. 3, str. 110-128.
- Kroflič, B. (2002). Recenzija. V: Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- *Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za šolstvo.
- Majaron, E. (2000). Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. V: *Lutka*, št. 56, str. 33-35.
- Majaron, E. (2002a). Lutka pri oblikovanju mladega človeka. V: Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2002b). Lutka, naša vsakodnevna pomočnica. V: Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2006). Animacija lutk in otrokovo gibanje. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E., *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.

-
- Manček, M. (1984). *Piščanček Pik*. Ljubljana: Univerzum.
 - Mikuš, A. (2002). Lutka – moj nepogrešljiv pripomoček v razredu. V: Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
 - Šeme, R. (2012). *Socializacija z lutko*: diplomska naloga. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
 - Varl, B. (1995a). *Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
 - Varl, B. (1995b). *Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
 - Varl, B. (1997a). *Ročne lutke*. Šentilj: Aristej.
 - Varl, B. (1997b). *Ploske lutke*. Šentilj: Aristej.
 - Varl, B. (1997c). *Mimične lutke*. Šentilj: Aristej.
 - Varl, B. (1997d). *Maske*. Šentilj: Aristej.

VI. PRILOGE

PRILOGA 1

MIŠKI GRESTA V ŽIVALSKI VRT

Po Pameli Gerke. Zahvala gre Anne Green Gilbert za njeno idejo o »stopalni zgodbi«.

Naša stopala so dve majhni miški! (*Upogni stopala in zacvili kot miška.*)

Ti dve miški sta neko jutro še spali. (*Stopala smrčijo.*)

»Ahh ...« (*Stopala upogni naprej navzgor – flex feet*)

»Šššš ...« (*Stopala iztegni v špico – point feet*)

Ena mala miška se prebudi in reče:

»Lep dan je!« Od veselja zapleše.

»La, la, la, la!« (*Eno stopalo pleše v zraku.*)

Toda druga miška še vedno spi

»Ahh ... Šššš ... Ahh ... Šššš« (*Stopalo smrči.*)

Prva miška poskuša prebuditi drugo miško. (*Eno stopalo nežno tapka drugo stopalo.*)

»Zbudi se! Zbudi se, zaspanka!«

Toda mala miška se ne zbudi.

»Ahh ... Šššš ... Ahh ... Šššš« (*Stopalo smrči.*)

Zdaj poskusi prva miška skakati po drugi.

Toda druga miška še vedno spi.

»Ahh ... Šššš ... Ahh ... Šššš« (*Stopalo smrči.*)

Prva miška gre po budilko. (*Pantomima, kako vzame budilko in jo pritisne k drugi nogi.*)

»BRRRRRRRRRRRRR!«

Toda, miška še vedno spi!

»Ahh ... Šššš ... Ahh ... Šššš« (*Stopalo smrči.*)

Končno prva miš steče po nogi, se podrsa vso pot navzdol in trči v spečo miš.

Druga miš se končno zbudi in reče:

»Hej, kaj se dogaja?«

»Čas je, da vstaneš! Lep dan je!«

»V redu, toda najprej morava telovaditi!«

»Iztegni se naprej.« (*Point feet*)

»Pokrči nazaj.« (*Flex feet*)

(*Ponovi.*)

»Iztegni se v velikih krogih okoli in okoli.« (*Zaokroži s stopalom, pete obdrži na tleh.*)

Sedaj pa okoli in okoli v drugo smer.« (*Zaokroži s stopali v drugo smer, pete obdrži na tleh.*)

»10 skledic! 1, 2, 3, 4,5, 6, 7, 8, 9, 10!« (*Prsti na stopalih so ves čas na tleh, dvigajo se samo pete.*)

»10 skokov z dotikom!« (*Zaploskaj s stopali.*)

»Dobro, kaj bova pa zdaj?«

»Greva v živalski vrt!«

»Juuuheeej!«

Ostala družina še spi, zato se po prstih odtihotapita iz hiše. (*Po prstih stopicaj na mestu.*)

Ko sta prišli ven iz hiše, sta bili tako veseli, da sta večkrat poskočili. (*Poskoki na mestu.*)

»La, la, la, la!«

Ko sta prispeli v živalski vrt, sta splezali na visoko drevo, da bi si ga bolje ogledali. (*Počasi dvigni stegnjeni nogi v zrak, z dlanmi pa se opri ob bokih na tla. Počasi spusti nogi na tla.*)

Prva stvar, ki sta jo videli, sta bili dve žirafi. Žirafini vratovi so bili tako dolgi, da so dosegli nebo! (*Stegni roke navzgor.*)

Ko žirafi vidita na drevesu slastno listje, se sklonita k drevesu. (*Počasi spusti roke proti stopalom ali kolenom, medtem ko se prepogibaš v pasu.*)

Mali miški na vrhu drevesa zacvilita od strahu in se umikata žirafama kolikor se moreta daleč. *(Stopala iztegni še dalj, medtem ko roke približuješ stopalom ali kolenom.)*

Potem žirafi zopet stegneta vratova proti nebu. *(Dvigni roke ponovno gor in jih počasi spusti ob boke.)*

Žirafe so rastlinojede živali, kar pomeni, da jedo le rastline, toda ne glede na to sta bili miški veseli, da sta zbežali! Potem sta splezali z drevesa in odšli tja, kjer živi lev. *(Postaviš se v položaj »mačke,« usmerjen z glavo proti sredini kroga.)*

Lev počasi obrača glavo z ene strani na drugo in nežno rjove. Ko pa lev zagleda miški, od strahu ukrivi hrbet. *(Vzboči hrbet glavo pa stisni med ramena.)*

Miški rečeta: »Ne boj se! Nič žalega ti ne bova storili!«

Ko je lev to slišal, si je oddahnil. *(Usloči hrbet in dvigni glavo.)*

Toda takoj za tem je lev zagledal nekaj, kar ga je zopet prestrašilo. *(Ponovno vzboči hrbet, glavo pa stisni med ramena.)*

Miški sta mu rekli: »Ne bodi tak kot prestrašen maček! Saj je samo pikapolonica!«

Lev si je spet oddahnil. *(Usloči hrbet in dvigni glavo.)*

Nato sta miški odšli do hiše, kjer domujejo plazilci, da bi videli kače. *(Ulezi se na trebuh in se samo malenkostno podrsaj v smeri naprej in nazaj.)*

Tam sta zagledali kobra! *(Lezi na trebuh, glava je usmerjena proti središču kroga, noge so zravnane, čelo je na tleh. Upogni roke tako, da dlani postaviš pod ramena. Komolci so ob telesu.)*

Kobra je dvignila glavo in ju pogledala naravnost v oči! *(Počasi dvigni zgornji del hrbtna, vretence za vretencem, z rokami si oprt na tla, komolci so malo upognjeni, medenica je na tleh. Sikaj z jezikom kot kača.)*

Tedaj se je kobra ozrla nazaj. *(Malo bolj upogni komolce, da se malo spustiš in se počasi ozri nazaj.)*

Kobra se je ozrla nazaj tudi z druge strani.

Potem je zopet pogledala naprej in se počasi spustila na tla. *(Spusti zgornji del telesa na tla, vretence za vretencem.)*

V hiši plazilcev je bilo tudi nekaj želv z velikimi, okroglimi oklepi. *(Stisni se skupaj, s koleni in dlanmi na tleh, čim bolj usloči hrbet.)*

Miške so bile nagajive in so prekucnile želvo na hrbet. *(Nežno se prevrni na hrbet, pokrči kolena in jih stisni k prsim.)*

Želva se je poskušala prevrniti na noge. Gugala se je z ene strani na drugo. *(Se gugaš proti levemu in desnemu boku.)*

Gugala se je naprej in nazaj. *(Se gugaš po osi hrbtenice.)*

Želva je zavpila: »Na pomoč! Na pomoč! Ne morem se obrniti!«

Miškama je bilo žal in sta jo prevrnili tako, da je zopet stala na nogah. *(Prevrni se na kolena.)*

Sedaj sta si šli miški ogledat pajka. *(Sedi vzravnano.)*

Videli sta pajka, ki se je zvil v majhno žogico. *(Potegni roke in noge k sebi, proti centru telesa.)*

Potem je pajek vzdihnil in pretegnil vse svoje noge. *(Stegni vse okončine, noge so samo malo upognjene v kolenih in s stopali na tleh, roke so dvignjene nad glavo.)*

Z vzdihom se je pajek spet skrčil v obliko žogice. *(Ponovi kot prej.)*

Ponovno je zazehal in se raztegnil. *(Ponovi kot prej.)*

Miški sta se odločili, da je čas, da gresta domov.

»Tekmujva!«

In tekli sta vso pot domov. (*Teci na mestu.*)

Ko sta prišli domov, sta šli še malo počivat in spat, da bi bili spočiti za nove dogodivščine.

»Ahh ... Šššš ... Ahh ... Šššš« (*Obe stopali smrčita.*)

Vzeto iz svetovnega spleta <http://www2.arnes.si/~gschmi/studenti/>, dne 2. 1. 2008